

สึนามิกับองค์กรศาสนาคริสต์

ผลกระทบทางสังคม และวัฒนธรรม
กับความช่วยเหลือของ
องค์กรศาสนาคริสต์หลังภัยสึนามิ

กรณีศึกษา

บ้านทุ่งหว้า, บ้านทับตะวัน และบ้านน้ำเค็ม
อ. ตะกั่วป่า จ. พังงา

โดย พิกุล สิทธิประเสริฐกุล
ภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายความร่วมมือ
ฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน

โครงการ **Tsunami Aid Watch** เป็นโครงการหนึ่งของมูลนิธิ ไฮน์ริค เบิลด์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยความร่วมมือของบริษัทที่ปรึกษาและทรัพยากรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มูลนิธิ ไฮน์ริค เบิลด์ (Heinrich Böell Foundation: HBF) เป็นองค์กรไม่มุ่งหวังผลกำไรที่มีแนวทางการดำเนินงานและนโยบายที่สอดคล้องกับพรรคกรีน (German party Alliance 90/The Greens) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเบอร์ลินเมืองหลวงของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นหน่วยงานที่เน้นการดำเนินงานที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนทางความคิดที่เปิดกว้างระหว่างผู้คนในสังคมโดยไม่มุ่งหวังผลกำไร เป้าหมายหลักของมูลนิธิคือการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาการเมืองทั้งในประเทศเยอรมัน และต่างประเทศอื่นจะนำมาซึ่งการสนับสนุนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กระตุ้นกิจกรรมทางสังคมการเมือง และสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน โครงการ **Tsunami Aid Watch** เป็นโครงการพิเศษโครงการหนึ่งที่จะเชื่อมโยงกับโครงการการติดตามความช่วยเหลือ (Development Watch) ที่มูลนิธิไฮน์ริคเบิลด์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ริเริ่ม และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา

บริษัทที่ปรึกษาและทรัพยากรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Consult and Resource Co., Ltd.: SEA – C.R.) เป็นบริษัทผู้ให้คำปรึกษาที่มีสำนักงานปฏิบัติการในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์กรที่มีศักยภาพที่โดดเด่นในด้านการให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนา การพัฒนาองค์กรและอำนวยความสะดวก โดยได้นำมุมมองทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่างกันมาใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ว่าจ้างทั้งจากภาคเอกชนและภาครัฐอย่างเต็มที่

สันนามิกับองค์กรศาสนาคริสต์

ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมกับความช่วยเหลือของ

องค์กรศาสนาคริสต์หลังภัยสันนามิ

กรณีศึกษาบ้านทุ่งหว้า, บ้านทับตะวัน และบ้านน้ำเค็ม อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา

โดย พิกุล สิทธิประเสริฐกุล

ภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน

พร้อมบทความสมทบ

“ແจມ” ดาบสองคมของวัฒนธรรมมอแกน

โดย สำเร็จ เขยชื่นจิตร

บรรณาธิการภาษาไทย / อังกฤษ: วไลทัศน์ วรกุล, เวศ เม็กกี และ ลาร์ช เคราช์
ผู้แปลไทย-อังกฤษ: ศักดิ์เกรียงไกร ปัญญาวัตร, กฤษณะ ปัญญาจันทร์
ปกและรูปเล่ม : บริษัท คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น เน็ตเวิร์กส์ จำกัด

สันนามักบงศ์กรศาสนาคริสต์ : ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมกับความ
ช่วยเหลือขององค์กรศาสนาคริสต์หลังภัยสันามิ กรณีศึกษาบ้านทุ่งหว่า,
บ้านทับตะวัน และบ้านน้ำเค็ม อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา

เรียบเรียงโดยทีมงาน โครงการสันามิ เอค วอทช์ ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิ
ไชนริคเบิลส์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จัดพิมพ์ครั้งแรกที่จังหวัดเชียงใหม่ 2550
ลิขสิทธิ์ของ © Tsunami Aid Watch Programme
พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์สุเทพการพิมพ์ จังหวัดเชียงใหม่
ISBN 978 974 8410 25 8

ที่อยู่ติดต่อได้:

สำนักงานโครงการ Tsunami Aid Watch
156/118 ม.10 ถ.คันคลอง ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ +66-(0) 53-810156 ต่อ 117
อีเมล : taw@taw-hbf.org; www.taw-hbf.org

มูลนิธิไชนริคเบิลส์

สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จ.เชียงใหม่
ตู้ ป.ณ.119 สำนักงานไปรษณีย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ : +66-(0) 53-810430-2
อีเมล: sea@hbffasia.org; www.boell-southeastasia.org

ปฏิญญากระป๋องว่าด้วยการฟื้นฟูหลังเหตุการณ์สึนามิอย่างยั่งยืน

ผู้เข้าร่วมประชุมใคร่ขอแสดงความขอบคุณจากใจจริงสำหรับ บุคคลทุกท่าน ชุมชนทุกแห่ง รวมทั้งกลุ่มต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล และขอขอบคุณทุกฝ่ายและทุกองค์กรที่ได้ช่วยเหลือและสนับสนุนประชาชนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์สึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ที่ผ่านมา เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในภารกิจฟื้นฟูในระยะยาวที่เหลืออยู่ สึนามิได้ทำให้ประเทศอินโดนีเซีย ศรีลังกา อินเดีย ไทย หมู่เกาะมัลดีฟ และประเทศอื่นๆ คงเหลือแต่ซากฝังซึ่งเสียหายอย่างยับเยิน ชุมชน เศรษฐกิจ และผู้คนนับแสนต่างต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นแค่ผลกระทบโดยตรงของสึนามิ ความพยายามช่วยเหลือต่างๆ เป็นเพียงระยะเริ่มต้นของการฟื้นฟูหลังเหตุการณ์สึนามิเท่านั้น

เวลาผ่านไปเก้าเดือนหลังจากเหตุการณ์สึนามิ ความช่วยเหลือได้เข้าไปถึงพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบเป็นส่วนใหญ่ ที่พักอาศัยชั่วคราวได้รับการก่อสร้างขึ้นสำหรับผู้รอดชีวิต หลายพื้นที่ได้รับการจัดหาเรือและอุปกรณ์หาปลาที่มีความจำเป็นต่อการฟื้นฟูความเป็นอยู่สำหรับชาวประมงท้องถิ่น ภารกิจที่เหลืออยู่ก็พร้อมที่จะได้รับการดูแลโดยชุมชนที่ได้รับการฟื้นฟู และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานการณ์ส่วนใหญ่ในขณะนี้จึงถือได้ว่ากำลังเข้าสู่การมีเสถียรภาพ แต่อย่างไรก็ตามนับว่ายังห่างไกลจากคำว่าปกติสุขอีกมากนัก

การฟื้นฟูหลังเหตุการณ์สึนามิกำลังเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงระยะที่สอง จากการฟื้นฟูความเสียหายไปสู่การปรับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ถาวรมากยิ่งขึ้น อันได้แก่การบรรเทาผลกระทบทางอ้อมของสึนามิ ในขณะที่ความช่วยเหลือฟื้นฟูจากผลกระทบโดยตรงของสึนามิ มีความโดดเด่นด้านความเร็วและประสิทธิภาพ ความช่วยเหลือและการสนับสนุนที่มีความจำเป็นสำหรับการฟื้นฟูผลกระทบทางอ้อมจำเป็นต้องมุ่งไปที่ประสิทธิผลในระยะยาว และความยั่งยืนเมื่อคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่ การฟื้นฟูเศรษฐกิจ การจัดการภัยพิบัติ ภูมิทัศน์และบ้านพักอาศัยสำหรับผู้ไร้ที่อยู่ ผู้ขาดแคลนที่ทำกิน สตรี เด็ก ประเด็นทางด้านเพศภาวะ รวมไปถึงปัญหาแรงงานต่างถิ่น เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเหล่านี้ มาตรการต่างๆ จึง

มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน จากประสบการณ์ในการส่งมอบความช่วยเหลือในอดีต เราจึงใคร่ขอให้นานาชาติประเทศ องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ในการ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อ

- เป็นหลักประกันว่าการฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิในระยะยาวจะเป็นไปด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม มีความยั่งยืนและเสถียรภาพ ตามความรู้และการให้คำนิยาม โดยบุคคลและชุมชนผู้ได้รับผลกระทบจากสึนามิ
- พัฒนาการฟื้นฟูสึนามิในระยะที่สองให้กลายเป็นโอกาสในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดก่อนสึนามิ และกลับเลวร้ายลงอย่างเป็นที่ประจักษ์ เนื่องจากภัยพิบัติครั้งนี้
- ส่งมอบความช่วยเหลือและการสนับสนุนอย่างชัดเจนและโปร่งใสเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ที่ได้รับผลกระทบในการวางแผน การริเริ่มและการดำเนินการ โครงการฟื้นฟูระยะยาว
- หนึ่งในสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ก็คือการจัดตั้งระบบข้อมูล และฐานข้อมูลเกี่ยวกับสึนามิที่เที่ยงตรง และมีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกล เพื่อการใช้งานและประโยชน์ของบุคคลและชุมชน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติหรือศาสนา
- ริเริ่มระบบ/กลไกการติดตามผลการให้ความช่วยเหลือ เพื่อหลีกเลี่ยงการนำทรัพยากรไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นใดนอกจากการให้ความช่วยเหลือ
- เป็นหลักประกันว่าการฟื้นฟูที่เหลือนอยู่จะเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่สภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าสภาพก่อนเหตุการณ์สึนามิ

หากความช่วยเหลือในการฟื้นฟูหลังเหตุการณ์สึนามิจากประชาคมโลก รัฐบาล และสังคมทั่วไปตามแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น ภัยพิบัติจากสึนามิครั้งนี้ก็จะกลับกลายเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับความยั่งยืนและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสำหรับทุกคน เราเชื่อว่า การร่วมมือและการประสานงานที่แข็งแกร่ง การเปิดใจกว้างและความสมัครสมานสามัคคีจะช่วยเราได้ในยามวิกฤติ

สารบัญ

คำนำ	1
อารัมภบท	4
1. หลักการและเหตุผล	6
2. ลักษณะและการให้ความช่วยเหลือขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับศาสนา	8
3. ผู้ประสพภัยกับช่องว่างของการได้รับความช่วยเหลือ	11
4. ความสัมพันธ์กับสังคมระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์	13
5. ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ	17
6. สรุปและข้อเสนอแนะ	26
7. ภาคผนวก	28
8. บทความสมทบ	
“ແຊມ” ດາບສອງຄມຂອງວັດພັນຮຸນມອແກນ ໂດຍ ສຳເຈິງ ເໝີຊີນຈີຕຣ	29
9. รายชื่อหนังสือที่จะจัดพิมพ์ครั้งต่อไปภายใต้โครงการ Tsunami Aid Watch	34

คำนำลำดับที่ 1

หนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของโครงการสึนามิเอดวอทช์ (Tsunami Aid Watch: TAW) อันเป็นโครงการหนึ่งภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิไฮนริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือการนำเสนอการวิเคราะห์ และอภิปรายถึงประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการฟื้นฟูสึนามิในระยะกลาง โดยใช้มุมมองของชุมชนผู้ประสบภัยเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญยิ่ง

การศึกษาชิ้นนี้เป็นบทศึกษาเล่มหนึ่งจากชุดการศึกษาทั้งหมดที่เกิดจากความช่วยเหลือของเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน (Save Andaman Network: SAN) ที่ถือเป็นองค์กรพันธมิตรหลักที่ทำงานในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยสึนามิ

บทศึกษาเหล่านี้เกิดจากการศึกษาวิจัยโดยนักเขียนในพื้นที่ประสบภัยที่ได้รับการคัดเลือกโดยเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน ดังนั้นบทศึกษาชิ้นนี้และชิ้นต่อไปที่กำลังจะมีการจัดทำในโครงการสึนามิ เอด วอทช์ จะมาจากการนำเสนอโดยมุมมองของนักเขียนเอง อย่างไรก็ตามการนำเสนอมุมมองเหล่านี้ให้กับสังคมอื่นที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้รู้จักอย่างกว้างขวางถือเป็นอีกเป้าหมายหนึ่งของโครงการสึนามิ เอด วอทช์ ดังนั้นนอกจากเนื้อหาที่เป็นภาษาไทยแล้วในหนังสือของโครงการแต่ละเล่มก็จะมีการแปลเป็นภาษาอังกฤษอยู่ด้วยทุกฉบับ

มูลนิธิ ไฮนริค เบิลล์ ใคร่ขอขอบคุณเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน ชุมชนที่เป็นสมาชิก รวมทั้งขอขอบคุณ คุณพิกุล สิทธิประเสริฐกุลผู้เขียนบทศึกษาในครั้งนี้ที่ช่วยให้ความกระขางในประเด็นความช่วยเหลือจากองค์กรคริสต์ศาสนาต่อชุมชนท้องถิ่นที่มีชาวบ้านนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เรารู้สึกซาบซึ้งในความร่วมมือที่ก่อให้เกิดบทศึกษาขึ้นมาจำนวนหนึ่ง

บทศึกษาในครั้งนี้ก็เป็นงานชิ้นแรกจากบรรดางานเขียนทั้งหมดซึ่งเราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทศึกษาชิ้นนี้จะทำให้ผู้อ่านมีความสนใจในประเด็นที่ได้นำเสนอ

25 มิถุนายน 2550

ดร. ไฮเกอ เลิชมานน์

ผู้อำนวยการมูลนิธิไฮน์ริคเบิลส์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คำนำลำดับที่ 2

ทุกวันนี้หากใครได้ไปยังบ้านน้ำเค็ม และเขาหลัก จังหวัดพังงาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์สึนามิ ท่านก็จะพบเห็นสัญลักษณ์ขององค์กรคริสต์ศาสนาที่มีอยู่ทั่วไปในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลจากความช่วยเหลือขององค์กรเหล่านี้ได้ทำให้เกิดการก่อสร้างโบสถ์ขึ้นหลายแห่ง อาคารบ้านเรือนทั้งที่ได้ก่อสร้างหรือที่ได้รับการซ่อมแซมขึ้นใหม่จากเงินช่วยเหลือขององค์กรเหล่านี้จะมีหลักคำสอนจากคัมภีร์ไบเบิลจารึกบนอาคารให้เห็นอย่างชัดเจน

ในขณะที่กระแสความช่วยเหลือจากที่ต่างๆ ได้หลั่งไหลเข้ามาช่วยลดผลกระทบที่เกิดจากสึนามิ องค์กรคริสต์ศาสนาก็ได้เข้ามายังพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายเช่นกัน องค์กรเหล่านี้นอกจากจะให้ความช่วยเหลือเรื่องปัจจัยยังชีพที่จำเป็นอย่างเร่งด่วนแล้ว ยังได้ให้คำปรึกษาเพื่อบรรเทาผลกระทบด้านจิตใจซึ่งเป็นมิติที่ความช่วยเหลือจากองค์กรทั่วไปมักจะละเลยอีกด้วย

อย่างไรก็ตามบ่อยครั้งที่บทบาทและความช่วยเหลือจากองค์กรคริสต์ศาสนายังเป็นประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์ได้กล่าวถึงการเผยแพร่ศาสนาของพวกมิชชันนารีที่เข้ามา มีความเชื่อมโยงกับความช่วยเหลือเร่งด่วนที่ให้กับผู้ประสบภัย ความคลางแคลงใจของคนในพื้นที่ต่อความช่วยเหลือเป็นสิ่งทีจุดประเด็นให้โครงการสึนามิ เอด วอทซ์ ต้องทำการศึกษาภายใต้กรอบการทำงานที่ตั้งไว้

ดังนั้นบทศึกษานี้จึงเกิดขึ้นเพื่อบรรยาย และวิเคราะห์ความช่วยเหลือของกลุ่มคริสต์ศาสนาที่ได้เข้ามาช่วยเหลือคนในท้องถิ่นและอธิบายถึงเหตุผลในการที่ชุมชนหลายแห่งเห็นว่าความช่วยเหลือเหล่านี้มีประโยชน์อย่างแท้จริง โดยนำเสนอผ่านมุมมองของชาวพุทธในพื้นที่ บทศึกษานี้จะมีสารอันเป็นคำถามว่าความช่วยเหลือขององค์กรเหล่านี้จะมีวาระซ่อนเร้น และอาจสร้างผลกระทบที่เป็นปัญหาต่อโครงสร้างทางสังคมของท้องถิ่นได้หรือไม่ และหากนี้เป็นกิจกรรมที่มีเบื้องหลังคือการเผยแพร่ศาสนาจริงๆ จากความเห็นของผู้แต่งจึงเป็นเหตุให้เข้าใจได้ว่าทำไมการเผยแพร่ศาสนาด้วยวิธีเช่นนี้จึงไม่สามารถชักจูงให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้รับการช่วยเหลือหันมานับถือศาสนาคริสต์ตามความต้องการขององค์กรเหล่านี้ได้ทั้งหมด

เรามีความหวังอย่างแท้จริงว่าผู้อ่านทุกท่านจะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงข้อสังเกตที่
บทศึกษานี้มีต่อการเข้ามาช่วยเหลือผู้ประสพภัยของกลุ่มองค์กรคริสต์ศาสนาอัน
อาจจะส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธดัง
ตัวอย่างที่ได้ปรากฏให้เห็นในครั้งนี้นี้ บทศึกษานี้จะนำเสนอข้อมูลเชิงลึกถึงเรื่อง
ความตระหนักในประเด็นความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสพภัยขององค์กร
คริสต์ศาสนา และหวังว่าในอนาคตการเผยแพร่ศาสนาของบรรดามิชชันนารีจะไม่
บรรลุผลจนเกินพอดี กระทั่งสามารถเปลี่ยนให้ชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ของ
ประเทศไทยหันไปนับถือศาสนาคริสต์กันทั้งหมด

25 มิถุนายน 2550

คาร์ล เอช เซกซ์ในเคอร์

ผู้อำนวยการ โครงการสันามิ เอ็ด วอทซ์ ของมูลนิธิไฮนริคเบิลล์

อารัมภบท

มหันตภัยสึนามิถือเป็นภัยพิบัติร้ายแรงครั้งหนึ่งของประเทศไทย ในเชิงโครงสร้างนั้นประเทศเรายังไม่เคยมีประสบการณ์การรับมือกับภัยพิบัติขนาดนี้มาก่อน จึงนับเป็นความโชครึที่ในยามวิกฤตเช่นนั้น ความช่วยเหลือโดยเฉพาะจากภาคสาธารณะที่หลั่งไหลเข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยนั้น รวดเร็ว ทันเวลา และสามารถตอบสนองต่อความต้องการในระยะฉุกเฉินแก่ผู้ประสบภัยได้ทันการณ และส่วนหนึ่งของความช่วยเหลือเหล่านั้นยังคงดำเนินต่อไปในระยะฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ ซึ่งในระยะนี้รูปแบบและวิธีการของการให้ความช่วยเหลือเริ่มมีความแตกต่างกันออกไปตามแนวทางของแต่ละองค์กร

สภาพปัญหาที่ซับซ้อน ขนาดของความเสียหายที่ใหญ่โต ข้ออ่อนเรื่องการขาดกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่และภารกิจเฉพาะหน้าที่แต่ละหน่วยงานเผชิญอยู่ทุกวันทำให้แต่ละองค์กรต่างมุ่งทำงานหรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของตนมากกว่าที่จะมีโอกาสได้วิสาสะแลกเปลี่ยนมุมมองในการทำงานซึ่งอาจช่วยให้ต่างฝ่ายต่างได้สะท้อนมุมมองของตนหรือได้รับฟังทัศนะขององค์กรอื่นๆ บ้าง เพื่อปรับการช่วยเหลือที่แต่ละฝ่ายกำลังดำเนินการนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับการช่วยเหลือ

การทำงานศึกษาครั้งนี้ นำพาให้ได้ไปสัมผัสกับความเมตตาที่มีต่อเพื่อนร่วมทุกข์ของเหล่าผองงานในสนามขององค์กรและหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือในพื้นที่สึนามิแห่งนี้ ทำให้เชื่อมั่นว่าวันหนึ่งหมอกมัวแห่งความไม่เข้าใจกันเรื่องความช่วยเหลือกับการชักจูงคนให้เปลี่ยนศาสนานี้จะต้องลดน้อยลง เพื่อทำให้ความช่วยเหลือเหล่านั้น ยังประโยชน์สูงสุดให้กับผู้คนและชุมชน

ขอศานติจงมีในใจทุกคน

พิบูล สัทธาประเสริฐกุล

1. หลักการและเหตุผล

จังหวัดพังงาเป็นจังหวัดที่ได้รับความเสียหายจากมหันตภัยสึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 มากที่สุดในประเทศไทย ความช่วยเหลือทั้งจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนองค์กรหรือกลุ่มศาสนาได้หลั่งไหลเข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในพื้นที่ อ. ตะกั่วป่า จ. พังงาเป็นจำนวนมาก ซึ่งความช่วยเหลือเหล่านี้มีหลากหลายรูปแบบโดยขึ้นกับวัตถุประสงค์และความชำนาญของแต่ละองค์กร ด้วยปรัชญาและกรอบแนวคิดในการทำงานที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละองค์กร เมื่อเข้ามาปะทะสัมพันธ์กับผู้ประสบภัยทำให้คนเหล่านั้นต้องมีการปรับตัวเพื่อตอบสนองกับความช่วยเหลือที่แตกต่างกันเหล่านั้น

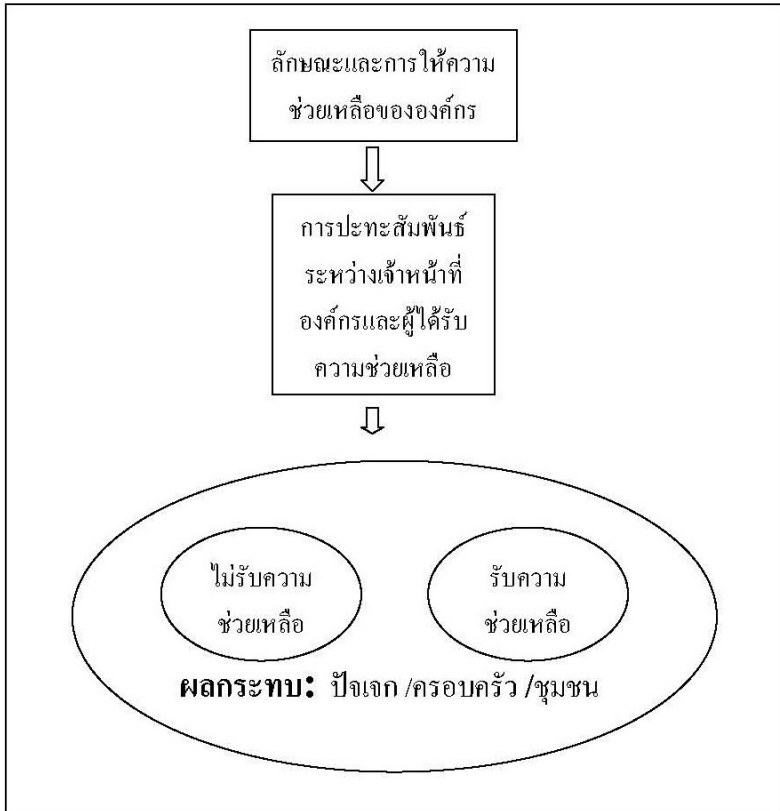
อนึ่ง เมื่อพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างองค์กรที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือกับผู้ได้รับความช่วยเหลือ ไม่ว่าในบริบทการพัฒนาทั่วไปหรือการให้ความช่วยเหลือหลังภาวะประสบภัยที่รุนแรงเช่นนี้ จะมีธรรมชาติของความแตกต่างเชิงอำนาจกันอยู่ระหว่างผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้รับ หากผู้ปฏิบัติงานขององค์กรเหล่านั้นขาดความละเอียดอ่อนในระหว่างการทำงานแล้ว แม้จะหวังดีเพียงใด ผลของความช่วยเหลือเหล่านั้นอาจทำให้เกิดผลกระทบด้านลบ โดยเฉพาะในทางสังคมและวัฒนธรรมแก่ผู้ประสบภัยและชุมชนประสบภัยนั้นได้

เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาเพียงประเด็นผลกระทบที่เกิดจากการให้ความช่วยเหลือขององค์กรหรือกลุ่มศาสนาต่างๆเท่านั้น และจะศึกษาเพียง 2 มิติ คือด้านสังคม และวัฒนธรรม

กรอบแนวคิด

ศึกษาถึงลักษณะและการให้ความช่วยเหลือขององค์กรด้านศาสนาและการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานขององค์กรเหล่านั้นในลักษณะที่สัมพันธ์กับช่องว่างของการรับความช่วยเหลือของผู้ประสบภัย จากนั้นจึงศึกษาถึงผลกระทบระดับต่างๆทั้งด้านบวกและด้านลบของคนและชุมชนที่ได้รับความช่วยเหลือ

กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีการศึกษา: เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์กลุ่ม และการสังเกต โดยศึกษาประชากร 2 กลุ่ม คือ

3. เจ้าหน้าที่องค์กรด้านศาสนาทั้งระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม
4. ผู้ประสบภัยในชุมชนเป้าหมายทั้งผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการช่วยเหลือและที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือ โดยสัมภาษณ์ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งถือเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการในชุมชน กลุ่มผู้หญิง และกลุ่มผู้ชายเพื่อให้ได้มุมมองที่ครบถ้วนจากประชากรกลุ่มต่างๆในชุมชนเป้าหมาย

พื้นที่ศึกษา: ทำการศึกษาใน 3 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิ มากที่สุดของ จ. พังงา คือ บ้านทุ่งวัว ต. คีตก๊ก บ้านทับตะวัน และ บ้านน้ำเค็ม ต. บางม่วง อ. ตะกั่วป่า จ. พังงา

ระยะเวลาที่ศึกษา: 10– 30 เมษายน พ.ศ. 2549

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาจะว่าด้วยการเข้ามาขององค์กรหรือหน่วยงานด้านศาสนาเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยสึนามิ ในประเด็นที่เกี่ยวกับความสอดคล้องกับจังหวะเวลาและความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือ รวมถึงข้อจำกัดต่างๆที่เกิดขึ้น โดยมีสมมุติฐานขั้นต้นว่าสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ประสบภัยนั้นซับซ้อนเกินกว่าที่จะใช้เกณฑ์การให้ความช่วยเหลือที่ตายตัวและจำเป็นต้องมีการทำงานที่ประสานกัน ระหว่างราชการและหน่วยงานสังคมสงเคราะห์อื่นๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือนั้นทั่วถึง ทั้งยังต้องยอมรับว่าภัยพิบัติครั้งนี้สร้างความเสียหายทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ให้กับผู้ประสบภัยอย่างมหาศาล

ผลการศึกษาจะสรุปให้เห็นถึงแนวคิดและวิถีปฏิบัติ ที่แตกต่างกันของศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ ในการตอบสนองความทุกข์ทางใจและปัญหาทางสังคม และสุดท้ายจะเป็นการพูดถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและลบจากการเข้าไปให้ความช่วยเหลือทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และระดับชุมชนของผู้ประสบภัย

2. ลักษณะและการให้ความช่วยเหลือขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

ภายหลังการเกิดธรณีพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ความช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกประเทศได้หลั่งไหลเข้ามาในพื้นที่ประสบภัย อ. ตะกั่วป่า จ. พังงา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายมากที่สุดในประเทศไทยทั้งในแง่ชีวิตและทรัพย์สิน ในการศึกษานี้จะศึกษาความช่วยเหลือที่ได้รับจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเท่านั้น ซึ่งอาจจัดหมวดหมู่ได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- (1) องค์กรพัฒนาอาชีพ
- (2) มูลนิธิทางคริสต์ศาสนา

(3) หน่วยงานหรือกลุ่มให้ความช่วยเหลือ ที่เกิดจากการรวมตัวกันของ คริสต์ศาสนิกชนจากโบสถ์เดียวกัน

(1) องค์กรพัฒนาอาชีพ ซึ่งองค์กรเหล่านี้เดิมที่อาจก่อตั้งจากการได้รับเงินบริจาค ของคริสตศาสนิกชน ต่อมาเมื่อพัฒนามาเป็นองค์กรพัฒนาอาชีพที่มีการทำงานที่ ต่อเนื่องมากขึ้น จึงได้แสวงหาแหล่งทุนอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา มาทำงานด้วย องค์กรเหล่านี้มักทำงานเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่คนด้อยโอกาสใน หลายประเทศทั่วโลกหรือในหลายพื้นที่ของประเทศไทย องค์กรเหล่านี้มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และโครงสร้างการ ทำงานที่ชัดเจน เช่นองค์กรศุภนิมิตร์ (World Vision แห่งประเทศไทย) และองค์กรสยามแคร์

(2) มูลนิธิทางคริสต์ศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการบริการสังคมที่ได้รับเงิน บริจาคจากสมาชิกของศาสนานั้นๆทั้งในและนอกประเทศ องค์กรเหล่านี้ มีความ มั่นคงในเรื่องเงินทุนระดับหนึ่ง เช่นมูลนิธิแคทอลิกสุราษฎร์ธานี, มูลนิธิชานคามิล โลแห่งประเทศไทย (รพ. คามิลเลียน กรุงเทพฯ) และมูลนิธิพรเมตตา

(3) หน่วยงานหรือกลุ่มให้ความช่วยเหลือ ที่เกิดจากการรวมตัวกันของคริสต์ ศาสนิกชนจากโบสถ์เดียวกัน อาจอยู่ภายใต้การบริหารของโบสถ์นั้นๆหรือเป็น อิสระในการบริการจัดการกันเองภายในกลุ่มที่ก่อตั้งกันขึ้นมาหรือมอบหมายให้คน ใดคนหนึ่งที่เป็นที่ไว้วางใจของกลุ่ม เช่นบาทหลวง เป็นผู้บริหารจัดการเงินบริจาค เหล่านั้น ส่วนเงินหรือข้าวของที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น ได้จากการบริจาคของ สมาชิกของโบสถ์นั้น จากเพื่อนฝูง ญาติมิตร หรือผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป เช่นกลุ่ม สมาชิกคริสเตียนจากโบสถ์ต่างๆ และกลุ่มอาสาสมัครคริสเตียน เป็นต้น

ความช่วยเหลือที่องค์กรเหล่านี้ให้กับผู้ประสบภัยนั้นแบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือระยะ ชุกเฉินช่วง 6 เดือนแรกหลังภัยสึนามิ องค์กรทั้ง 3 กลุ่มที่กล่าวมาแล้วข้างบนต่าง เน้นการช่วยเหลือเรื่องปัจจัย 4 โดยเฉพาะอาหาร เครื่องนุ่งห่ม การรักษาพยาบาล เบื้องต้นและค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพแต่ละวัน เมื่อผ่านระยะ 6 เดือนแรกไปแล้ว กลุ่มศาสนาบางกลุ่มได้ถอนตัวออกจากพื้นที่หรือทิ้งช่วงการเข้ามาเยี่ยมเยียน

สำหรับกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ประจำในพื้นที่ การช่วยเหลือในระยะหลังฉุกเฉินนี้เริ่มแตกต่างกันระหว่างกลุ่มทั้ง 3 กล่าวคือ

- *กลุ่มที่เป็นองค์กรพัฒนาอาชีพ* ให้ความช่วยเหลือด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยเฉพาะกลุ่มสตรีวัยเจริญพันธุ์และเด็ก ทำเรื่องการรักษาและป้องกันโรค การส่งเสริมอาชีพ การศึกษาและการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ตามพันธะสัญญาที่มีกับแหล่งทุน
- *มูลนิธิทางคริสต์ศาสนา* การช่วยเหลือมีทั้งการสร้างบ้านถาวร การซ่อมแซมบ้าน หรือการบริจาคข้าวของเครื่องใช้ในครอบครัว การรักษาพยาบาลและการให้ทุนการศึกษา
- *กลุ่มคริสตศาสนิกชนนิกายเดียวกัน* กลุ่มเหล่านี้จะให้ความช่วยเหลือตามการร้องขอของผู้ประสบภัยเท่าที่สามารถระดมการบริจาคมาได้ การทำงานอาจไม่ต่อเนื่องเพราะต้องระดมทุนอยู่เป็นระยะๆ การช่วยเหลือจึงมีหลากหลายรูปแบบ ยกแก่การจัดหมวดหมู่ชัดเจน

ข้อดีของการให้ความช่วยเหลือขององค์กรด้านศาสนาแบบที่ระดมทุนจากการบริจาค คือการอนุมัติความช่วยเหลือทำได้รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นในการปรับความช่วยเหลือให้ตรงตามความต้องการของผู้ประสบภัยได้ แต่มีข้อจำกัดคือปริมาณการช่วยเหลือขึ้นกับจำนวนเงินที่ระดมได้ซึ่งจะมาเป็นระยะๆ หากหมดวงเงินบริจาค่นี้แล้ว ผู้ขอรับความช่วยเหลืออาจไม่ได้รับความช่วยเหลือแม้จะอยู่ในเกณฑ์ที่ควรได้รับความช่วยเหลือเหมือนกัน ต้องรอรระดมการบริจาคครั้งต่อไป

เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มองค์กรการให้ความช่วยเหลือที่เกี่ยวกับศาสนาเหล่านี้ โดยเฉพาะกลุ่มที่ 2 และ 3 นั้น ไม่เพียงให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางกายภาพเท่านั้น หากยังให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจด้วย เช่นการเยี่ยมบ้านเพื่อให้คำปรึกษาหรือปลอบโยนให้คลายทุกข์ โดยเฉพาะกลุ่มคนชรา คนยากจน หรือคนที่ครอบครัวมีการสูญเสียมากๆ ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

จากการศึกษาพบว่าองค์กรด้านศาสนามีเพียง 3 หน่วยงานที่มีโครงการระยะยาว คือ มูลนิธิคาทอลิกสุราษฎร์ธานีที่มีแผนการที่จะให้บริการด้านการรักษาพยาบาล

ต่อเนื่องจากที่ทำอยู่ตั้งแต่หลังเกิดภัยพิบัติจนถึงสิ้นปี 2549 และจะค่อยๆเปลี่ยนรูปแบบการช่วยเหลือไปเป็นการส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และอีก 2 องค์กร คือ ศูนย์มิตรและสยามแคร์ที่เป็นองค์กรพัฒนาอาชีพซึ่งมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และระยะเวลาในการทำงานตามที่ได้มีพันธะผูกพันกับแหล่งทุนนั้นๆ ซึ่งจะไม่กล่าวรายละเอียดในที่นี้

ผลการศึกษา ไม่ปรากฏว่ามีองค์กรใดที่มีเป้าหมายหรือเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือที่ต้องให้ผู้รับความช่วยเหลือเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ และการให้ความช่วยเหลือนั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะคนที่นับถือศาสนาเดียวกับองค์กรเท่านั้น อนึ่งในกลุ่มที่เป็นองค์กรพัฒนาอาชีพนั้น แม้แต่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กรก็ไม่ได้นับถือคริสต์กันทุกคน

3. ผู้ประสบภัยกับช่องว่างของการได้รับความช่วยเหลือ

พื้นที่ศึกษาทั้ง 3 พื้นที่ คือ บ้านทุ่งว่า บ้านทับตะวัน และบ้านน้ำเค็มนั้นเป็นพื้นที่ประสบภัยที่ได้รับความเสียหายรุนแรง ทั้งยังมีความซับซ้อนของปัญหาบางประการที่ถูกกดทับไว้ตั้งแต่ก่อนการเกิดภัยพิบัติสึนามิ และได้ปะทุขึ้นมาเพิ่มความหนักหน่วงของปัญหาให้กับผู้ประสบภัยในพื้นที่ ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

บ้านทุ่งว่าและบ้านทับตะวัน ทั้ง 2 ชุมชนนี้เป็นชุมชนมอแกนที่ตั้งรกรากในบริเวณนี้มานานร่วม 100 ปี โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ แม้จะอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยมานานแล้วก็ตาม แต่มีวิถีการดำรงชีวิตแบบยังชีพโดยการทำประมงขนาดเล็ก ไม่นิยมการสะสมทรัพย์สิน เพราะรากฐานเคยเป็นกลุ่มชนเร่ร่อน จึงไม่มีแนวคิดเรื่องเขตแดนและสัญชาติ ทำให้ไม่ให้ความสำคัญเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและการขอรับสัญชาติจากประเทศที่ตนอาศัยอยู่ ในปัจจุบัน พวกเขาส่วนหนึ่งจึงมีสถานภาพเป็นเหมือนพลเมืองชั้นสองของประเทศหลายคน ไม่มีแม้บัตรประชาชนแม้จะเกิดและเติบโตมาบนพื้นแผ่นดินไทยก็ตาม จึงขาดสิทธิในการเข้าถึงการบริการต่างๆของรัฐ รวมทั้งการได้รับความช่วยเหลือในฐานะผู้ประสบภัยสึนามิด้วย

ปัญหาการแย่งชิงที่ดินที่เป็นที่ตั้งของทั้ง 2 ชุมชน ที่ปะทุขึ้นหลังภัยพิบัติสึนามินั้น ทำให้ชุมชนมอแกน 2 แห่งนี้ ได้รับความสนใจจากสาธารณะมาก จากการนำเสนอของสื่อมวลชนและการแสดงตนเพื่อเรียกร้องสิทธิในการอยู่อาศัยของผู้นำชาวมอแกนทั้ง 2 ชุมชนตามที่ประชุมต่างๆ ต่อมาภายใต้การสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับชุมชน ร่วมกับการช่วยเหลือด้านการเงินจากองค์กร มูลนิธิ หรือจากบุคคลต่างๆ ทำให้พวกเขาสามารถกลับเข้าไปสร้างบ้านเรือนในพื้นที่ชุมชนเดิมได้ โดยแทบไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเลย

บ้านน้ำเค็ม เป็นชุมชนขนาดใหญ่มากและเพิ่งก่อตั้งเมื่อไม่กี่ปีที่แล้ว โดยเริ่มจากชุมชนประมงเล็ก ๆ แล้วเติบโตอย่างรวดเร็วในสมัยการทำแร่ทางทะเล และกลับมาเป็นหมู่บ้านประมงอีกครั้งหนึ่งเมื่อหมดยุคการทำแร่โดยเติบโตไปเป็นหมู่บ้านประมงพาณิชย์ที่มีขนาดใหญ่เป็นลำดับต้นๆ ของชายฝั่งในจังหวัดพังงาก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ มีการประมาณการว่ามีประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ทั้งที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่และที่ไม่มีทะเบียนบ้าน ประมาณ 6,000 คน หรือ 1,600 ครอบครัว ทั้งนี้ยังไม่นับกลุ่มประชากรแรงงานข้ามชาติที่มาทำงานในภาคการประมงพาณิชย์อีกเป็นจำนวนมาก

บ้านน้ำเค็มนอกจากจะเป็นชุมชนขนาดใหญ่แล้ว ยังมีความหลากหลายของคน ทั้งฐานะ อาชีพ และเชื้อชาติ ปัญหาการถือครองที่ดินของบ้านน้ำเค็มหรือการมีกรรมสิทธิ์ซ้อนทับยังเป็นข้อจำกัดในการขอรับความช่วยเหลือในฐานะผู้ประสบภัยสืบต่อมาอีก กล่าวคือการให้ช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยนั้นมักขึ้นกับการมีเอกสารการถือครองที่ดิน หากเป็นที่อยู่อาศัยที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือเป็นที่เช่า การขอรับความช่วยเหลือจะเป็นไปด้วยความลำบากและล่าช้ามาก ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านน้ำเค็มส่วนหนึ่งทั้งที่เป็นคนไทยและมอแกนพบว่าตัวเองตกหล่นจากความช่วยเหลือของภาครัฐ

นอกจากปัญหาเฉพาะพื้นที่ดังได้กล่าวมาแล้ว พบว่าการตั้งหลักเกณฑ์ที่ไม่ยืดหยุ่นในเรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยของภาครัฐ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนชายขอบเหล่านี้ยิ่งด้อยโอกาสเข้าไปอีก กล่าวคือ “ผู้ได้รับผลกระทบจากภัย

พิบัติสึนามิ” ถูกจัดวางให้หมายถึงผู้ที่บ้านเรือนเสียหายเป็นสำคัญ ส่วนกลุ่มที่ บ้านเรือนไม่ถูกทำลายเพราะตั้งอยู่บนที่สูงในหมู่บ้าน แต่เครื่องมือทำมาหากิน เช่น เรือและอุปกรณ์ทำประมงเสียหายหรือกลุ่มอาชีพรับจ้างที่เป็นงานต่อเนื่องจากธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจประมงพาณิชย์ซึ่งสูญเสียอาชีพเช่นกันกลับไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะ ได้รับความช่วยเหลือหรือได้ค่าชดเชย ในที่สุดแม้จะได้รับความช่วยเหลือมาบ้างก็ต้อง คินรน ขวนขวายด้วยตัวเองเป็นอย่างมาก

สภาพปัญหาและช่องว่างของการได้รับความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยเหล่านี้ส่วน หนึ่งสามารถคลี่คลายได้ด้วยความช่วยเหลือขององค์กรด้านศาสนาที่ให้ความ ช่วยเหลือทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยที่ความช่วยเหลือด้านวัตถุนั้นยังมีความยืดหยุ่น ตามความต้องการของผู้ประสบภัยอีกด้วย ส่วนการบริหารจัดการด้านการเงินก็ เป็นไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากเงินส่วนใหญ่ได้จากการบริจาค จึงไม่ต้องผ่านขั้นตอน การอนุมัติที่ยุ่งยาก

4. ความสัมพันธ์กับสังคระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์

ในสภาพการณ์ปกติ คนเราอาจไม่รู้สึถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับสังคม โดยเฉพาะศาสนาพุทธที่เรามักแยกเรื่องราว “ทางโลก”และ “ทางธรรม” ออกจาก กัน จนธรรมะและการไปวัดกลายเป็นเรื่องของคนเฒ่า คนแก่ ส่วนคนวัยทำงานก็มุ่ง ทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ความสัมพันธ์กับศาสนาเหลือเพียงการไปวัดในวันสำคัญ ทางศาสนาเพียงปีละ 2-3 ครั้ง หรือผ่านงานบวช งานศพ เท่านั้น

เมื่อประสบกับวิกฤตชีวิต คนเราจึงเริ่มมีเวลาพูดคุยกับ “ด้านใน” ของตน หาก พบว่าตนนั้นว้าเหว่ หัวคอกแล้วและไร้ที่พึ่งเป็นที่สุด ก็จะเริ่มแสวงหา “ที่พึ่ง” ทาง จิตใจ สนิท สมัครการ (2539) กล่าวไว้ว่า ศาสนาเกิดมาเพื่อตอบสนอง “ความกลัว” ของมนุษย์ ศาสนาจึงมีหน้าที่ 2 ประการ คือ

1. มีหน้าที่หรือประโยชน์ด้านจิตใจ (Psychological function)
2. มีหน้าที่หรือประโยชน์ด้านสังคมและการอยู่ร่วมกัน (Social function)

ในอดีตบทบาทของศาสนาทุกศาสนาล้วนผูกพันใกล้ชิดกับสังคมและชุมชน กล่าวคือศาสนาเกือบทุกศาสนาสังคมขณะเดียวกันสังคมก็ทำนุบำรุงศาสนา เมื่อเวลาผ่านไปสังคมมีความซับซ้อนขึ้น ศาสนาแต่ละศาสนามีพัฒนาการของความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมต่างกันไป ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธเท่านั้น

ศาสนาพุทธเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อว่าคนทำดีหรือทำชั่ว แม้ไม่มีใครรู้ หรือไม่ถูกลงโทษทางกฎหมายหรือทางสังคม แต่ถึงที่สุดแล้ว “กฎแห่งกรรม” จะทำหน้าที่พิพากษาเอง ด้านหนึ่งศาสนาพุทธจึงดูเหมือนเป็นศาสนาที่ให้อิสระกับคน

ไม่มีใครหรือมาตรฐานสังคมพุทธที่ชัดเจนมาควบคุมว่าเราต้องประพฤติปฏิบัติเช่นไร ใครจะถือศีล 5 ได้ครบหรือไม่ครบก็ไม่มีใครมาจับตามอง แต่เน้นที่ “ตัวเรา” ที่จะต้องมีวินัยกับตัวเอง กล่าวให้ถึงที่สุด ศาสนาพุทธให้ความสำคัญกับการหลุดพ้นของปัจเจก นั่นคือหลุดพ้นจากวัฏสังสารหรือการเวียนว่ายตายเกิด และการบรรลุนี้ต้องได้มาด้วยการกระทำของตัวเอง โดยการปฏิบัติเพื่อบรรลุนี้ไม่จำเป็นต้องทำกันเป็นชุมชน

ขณะที่ศาสนาคริสต์นั้นมีแกนกลางอยู่ที่พระเจ้า คริสเตียนทุกคนคือบุตรของพระเจ้า พระเจ้าคือผู้ไถ่บาปของมนุษย์ การประพฤติดี ประพฤติชอบหรือการยอมมอบตัวให้กับพระเจ้าคือการสร้างโอกาสที่จะได้ไปอยู่ในอาณาจักรของพระเจ้าเมื่อวันพิพากษาโลกมาถึง การประกอบศาสนพิธีจึงเป็นเสมือนสื่อกลางระหว่างคนกับพระเจ้า (จินดา จันทรแก้ว, 2532) ชาวคริสต์มีพระเจ้าเป็นศูนย์กลาง เป็นความหมายของการมาชุมนุมกันที่โบสถ์ สมาชิกโบสถ์เดียวกันจึงมีความรู้สึกร่วมของการเป็นชุมชนเดียวกันที่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ศาสนสถานยังดำรงหน้าที่ด้านสังคมเอาไว้ได้ระดับหนึ่งจนถึงปัจจุบัน เช่น โบสถ์เป็นที่เรียนพระคัมภีร์ เรียนภาษาอังกฤษของเยาวชน เป็นที่พบปะของกลุ่มสมาชิกสตรีหรือการมีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ทั้งเพื่อการการช่วยเหลือสมาชิกโบสถ์เดียวกันยามเจ็บป่วยหรือประสบปัญหาและเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ อื่นๆ เช่น การรวมกลุ่มกันออกไปให้ความช่วยเหลือผู้อื่นยามเกิดภัยธรรมชาติต่างๆ เป็นต้น

การเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมของชาวพุทธทำให้การอธิบายเรื่องความสูญเสียจากภัยพิบัติสินามิ ออกมาในรูปแบบว่าเป็นกรรมเก่าที่ควรทำใจยอมรับ หรืออีกนัยหนึ่งคือการรับผลกระทบจากสิ่งที่คุณเคยทำไม่ดีไว้นั่นเอง ซึ่งท่ามกลางความสูญเสียมหาศาลและทุกข์สาหัสเช่นนั้น ผู้ประสบภัยจำนวนหนึ่งพบว่ายากที่จะเข้าใจและทำใจยอมรับว่าเป็นเรื่องกฎแห่งกรรม ซึ่งหมายถึงการต้องก้มหน้ารับกับชะตากรรมนั้น ดังมีตัวอย่างที่ศูนย์พักพิงบ้านบางม่วง อ. ตะกั่วป่า ในช่วง 10 วันหลังเกิดสินามิ ที่คณะพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งเข้ามาเทศนาให้ผู้ประสบภัยยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะเป็นเรื่องของกรรมเก่า ทำให้กรรมการศูนย์ฯ คนหนึ่งถึงกับกล่าวว่า “*ควรมีใครไปเตือนพระรูปนั้นเพราะหากยังเทศนาเช่นนั้นต่อไป สักวันอาจถูกชาวบ้านเอาก้อนหินขว้างศีรษะได้*” (การพูดคุยระหว่างผู้ศึกษากับกรรมการศูนย์ฯ ผู้หนึ่ง, มกราคม 2548)

ในภาวะเช่นนั้น ผู้ประสบภัยต้องการการปลอบประโลม ความช่วยเหลือ และความหวัง ซึ่งเข้ากับแนวคิดของศาสนาคริสต์เกี่ยวกับการมอบตัวให้กับพระเจ้าแล้วพระเจ้าจะแบกรับความทุกข์หรือไถ่บาปแทนเรา พระเจ้ารักคนบาป คนซัดสน คนเลว และเชื่อว่าพระเจ้าจะสามารถเปลี่ยนคนเหล่านี้ให้มารับเชื่อในพระเจ้าได้ ประกอบกับการประพาด ปฏิบัติให้เห็นของเหล่าชาวคริสต์ที่เข้ามาสัมพันธ์กับผู้ประสบภัย ที่นอกจากจะเข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุแล้วยังให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจควบคู่กันไปด้วยในรูปแบบของการเยี่ยมบ้าน ถามไถ่ทุกข์ สุข การจัดกิจกรรมให้กับเด็กๆ โดยบางกลุ่มทำเช่นนี้สม่ำเสมอทุกๆ เดือน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ช่วยเติมเต็มจิตใจที่ว่าเหว่ ขาดที่พึ่งของผู้ประสบภัยได้ดีกว่าการอธิบายภัยพิบัติที่ประสบว่าเป็นเรื่องกฎแห่งกรรม

ชาวพุทธคนหนึ่งในบ้านน้ำเค็มได้กล่าวว่า “*องค์กรคริสต์เข้ามาเร็ว ช่วยเหลือทั้งการบริจาคนและทำให้คำปรึกษา การเยี่ยมบ้าน แต่เราไม่เห็นวัดทำอะไรให้เลย... ไม่นับวัดในพื้นที่ซึ่งได้รับความเสียหาย หรือได้รับผลกระทบ เช่น การถูกยึดพื้นที่เอาไปตั้งศพ แต่หมายถึงวัดอื่นๆ*”

กล่าวได้ว่าศาสนาคริสต์นั้นยังดำรงหน้าที่ด้านการให้บริการสังคม (Social services) อันเป็นหน้าที่พื้นฐานประการหนึ่งของศาสนาไว้ได้มากกว่าศาสนาพุทธซึ่งเข้าถึง

ผู้ประสบภัยได้มากกว่า ดังที่ไม่ตรี จงไกรจักร ผู้นำชุมชนขององค์กรพัฒนาบ้านน้ำเค็มได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ไว้ว่า “ในอดีต เรามีวัดเป็นศูนย์กลาง...แต่ทุกวันนี้ เกิดโบสถ์ขึ้นหลายแห่งในหมู่บ้าน และบริเวณใกล้เคียง ส่วนวัดนั้น แทบจะไม่มีคนไป” (www.bangkokpost.net/tsunami1yearon/03-village.html)

นอกจากความสัมพันธ์กับสังคมที่แตกต่างกันของพุทธและคริสต์แล้ว การที่ศาสนาพุทธเห็นเรื่องการปฏิบัติธรรมหรือการขีตมั่นในหลักธรรมเป็นเรื่องของปัจเจก เมื่อปะทะเข้ากับโลกวัตถุที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน คนต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอดมากขึ้น มิติด้านในของคนจึงถูกละเลย ดังกล่าวแล้วว่า สำหรับชาวพุทธ เรื่องของการเข้าวัดและฟังพระธรรมคำสอนกลายเป็นเรื่องของคนเฒ่าคนแก่มากขึ้นทุกวัน

พื้นที่ที่ประสบภัยสึนามิก็ไม่ได้แตกต่างไปจากที่อื่นๆ คนส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธ รวมทั้งชาวมอแกนที่แม้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มนับถือผีตา-ยายหรือผีบรรพบุรุษ แต่มีวิถีปฏิบัติของความเชื่อที่สัมพันธ์กับชาวพุทธมาโดยตลอด แต่ในความเป็นจริง ชาวพุทธส่วนหนึ่งอาจไม่ได้ขีตมั่นในหลักธรรมทางศาสนาให้เป็นเครื่องชี้นำการดำรงชีวิตอย่างแนบแน่น เมื่อเผชิญวิกฤตจากการประสบกับคลื่นยักษ์สึนามิ จึงเพิ่งตระหนักว่าท่ามกลางความทุกข์จากการสูญเสียที่เผชิญ คนนั้นว่าหว่าและขาดที่พึ่งทางใจเป็นอย่างยิ่ง

ช่วงระยะเวลาปีเศษหลังการเกิดภัยพิบัติสึนามิในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง คือ บ้านทุ่งว่า บ้านทับตะวัน และบ้านน้ำเค็มนั้น มีโบสถ์คริสต์เกิดขึ้นใหม่หลายแห่ง โดยเฉพาะที่บ้านน้ำเค็มซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ นั้น มี 1 แห่ง ซึ่งให้บริการทั้งคนไทยและแรงงานข้ามชาติที่ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า นอกจากนี้ยังมีที่กำลังสร้างอีก 1 แห่ง เช่นเดียวกับการเกิดขึ้นของโบสถ์ 1 แห่งที่บ้านพรุเตียว อ. ตะกั่วป่าซึ่งเป็นพื้นที่ใหม่ในการสร้างบ้านถาวรให้กับผู้ประสบภัยส่วนหนึ่งที่เคยอาศัยอยู่ที่บ้านน้ำเค็ม ส่วนบริเวณใกล้บ้านทับตะวัน แต่อยู่คนละฟากของถนนสายหลักนั้น กำลังมีสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่เกิดขึ้นซึ่งชาวบ้านในละแวกนั้นให้ข้อมูลว่าเป็น โบสถ์และโรงพยาบาลของมูลนิธิด้านศาสนาแห่งหนึ่ง

สำหรับจำนวนที่แน่นอนของผู้ที่เปลี่ยนศาสนาเป็นศาสนาคริสต์นั้นยากที่จะระบุ หากอนุมานจากจำนวนผู้ที่มาร่วมพิธีในโบสถ์ประจำสัปดาห์ตามคำบอกเล่าของ บาทหลวงและสมาชิกในโบสถ์ที่สัมภาษณ์ พบว่าไม่น่าจะเกินจำนวนหลักร้อย โดยแต่ละโบสถ์มีคนไปชุมนุมครั้งละ 20 - 40 คน ทั้งนี้มีทั้งคนที่นับถือคริสต์มาก่อน การเกิดสึนามิ คนที่เพิ่งเข้ารับเชื่อในภายหลัง และคนที่เพียงเข้าไปสังเกตการณ์ แต่ยังไม่ได้ผ่านพิธีรับเชื่อ

อย่างไรก็ตาม หากยึดหลักการที่ว่าทุกศาสนาล้วนมีเป้าหมายเพื่อให้คนเป็นคนดี จำนวนคนที่เปลี่ยนศาสนาอาจไม่ใช่สาระสำคัญเท่าสิ่งที่เกิดขึ้นอันสืบเนื่องจากการ เข้ามาให้ความช่วยเหลือขององค์กรหรือหน่วยงานด้านศาสนาเหล่านี้

5. ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของผู้ที่รับความช่วยเหลือ

องค์กรและกลุ่มคนต่างๆที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยสึนามินั้น มีความแตกต่างหลากหลายในแนวปฏิบัติ ตั้งแต่การช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากนักที่ท้องที่ฯ ผู้มีฐานะร่ำรวย หรือองค์กรต่างๆ โดยไม่ต้องมีความสัมพันธ์ใดๆ ต่อกันมาก่อน หรือการช่วยเหลือเพราะเคยรู้จักกันเป็นการส่วนตัว และการให้ความช่วยเหลือใน รูปถึงกองทุนหมุนเวียนซึ่งผู้รับความช่วยเหลือจะต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่มเสียก่อน และต้องจ่ายคืนบางส่วน โดยไม่มีดอกเบี้ย เพื่อนำไปหมุนเวียนใช้ในการพัฒนา ชุมชนต่อไป ส่วนการช่วยเหลือจากรัฐนั้นเป็นแบบให้เปล่า แต่ส่วนใหญ่ผู้ต้อง รอนานและผ่านหลายขั้นตอนกว่าจะได้รับการช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือเหล่านี้สร้างผลกระทบทั้งด้านบวกและลบให้กับผู้ประสบภัย ขณะเดียวกันผู้ประสบภัยก็เริ่มเรียนรู้ว่าแต่ละลักษณะของแนวปฏิบัติเหล่านั้นจะมี ผลต่อเนื้อที่ตามมาเป็นอย่างไร หลายคนคิดใคร่ครวญก่อนการไปขอรับความ ช่วยเหลือ หรืออาจปฏิเสธความช่วยเหลือบางแนวทางที่ไม่ใช่การให้เปล่า หลายคน เรียนรู้ว่าทำอย่างไรตนจึงจะได้ประโยชน์สูงสุดจากแหล่งความช่วยเหลือเหล่านั้น

การศึกษานี้จะพิจารณาเฉพาะผลกระทบเชิงสังคมและวัฒนธรรมในระดับต่างๆ ที่ เกิดจากการให้ความช่วยเหลือขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเท่านั้น โดยแยก พิจารณาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

5. (1) ระดับบุคคล

ผลกระทบด้านบวก

เป็นที่พึ่งทางใจ

มหันตภัยสึนามิเป็นวิกฤตครั้งร้ายแรงครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ ผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัตินี้ เหมือนตายแล้วเกิดใหม่ ด้านหนึ่งถือเป็น โชคดีที่รอดชีวิตมาได้ แต่อีกด้านหนึ่ง ชีวิตที่เหลือรอดมานั้นต้องอยู่กับความทุกข์โศกที่ต้องพลัดพรากจากคนที่รัก ทั้งที่เป็นบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวและญาติมิตร เพื่อนฝูง จากการศึกษาพบว่าแม้คนที่ไม่ได้สูญเสียชีวิตคนในครอบครัวเลย รวมทั้งไม่ได้สูญเสียที่อยู่อาศัย แต่สภาพความเสียหายที่อยู่รอบๆตัวในหมู่บ้านเดียวกันก็ทำให้บุคคลเหล่านี้รู้สึกหดหู่ใจมาก

การเข้ามาขององค์กรด้านศาสนามีข้อต่างจากองค์กรทั่วไป คือองค์กรด้านศาสนาจะมีบุคคลากรที่เป็นนักบวช แม่ชี หรือผู้ที่ศึกษาและประยุกต์ใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องชี้นำชีวิตเข้ามาทำงานด้วย คนเหล่านี้มักมีความละเอียดอ่อนในมิติด้านจิตวิญญาณ เมื่อเข้ามาช่วยเหลือผู้ประสบภัยพวกเขาไม่ได้มองแค่ความสูญเสียด้านวัตถุ หากให้ความสำคัญของจิตใจด้วย จึงมักพบว่าบุคคลากรหรืออาสาสมัครจากองค์กรเหล่านี้ จะให้เวลากับการเยี่ยมเยียน พุดคุย กับผู้ประสบภัยเพื่อให้กำลังใจด้วย นอกเหนือไปจากการมอบสิ่งของช่วยเหลือ แม่เฒ่าจากบ้านทับตะวันและบ้านบนไร่เล่าตรงกันว่าแม่ชีชาวคริสต์และเจ้าหน้าที่เข้ามาเยี่ยมตนอยู่เรื่อยๆทุกอาทิตย์ มาถามทุกข์สุขบ้าง เอาหนังสือมาให้อ่านบ้าง เอาผ้าถุงมาให้บ้าง

แม่ชีรายหนึ่งจากคริสต์กลุ่ม "U-Turn for Christ" ได้ให้สัมภาษณ์ในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ในวาระครบรอบ 1 ปีสึนามิว่า ช่วงแรกหลังเกิดสึนามิใหม่ๆ “เราปลอบใจพวกเขาให้คลายทุกข์ ช่วยเหลือยามเจ็บป่วย จนเขาไว้วางใจพวกเรา และเริ่มสัมผัสได้ถึงพระเจ้าในตัวเรา” ซึ่งวิธีการเข้าถึงผู้ประสบภัยแบบเดียวกันนี้ ถูกอธิบายโดยบาทหลวงผู้หนึ่งจากคริสตจักรพืงงาที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิในละแวกบ้านน้ำเค็มตั้งแต่ช่วงแรกๆ ว่า “เราไม่จำเป็นต้องพูดให้มาก ถึงเรื่องพระคริสต์ หากแต่เราต้องสำแดงให้ปรากฏ” ซึ่งได้ขยายความคำว่า

“สำแดงให้ปรากฏ” นี้ว่าหมายถึงการใช้ชีวิตอยู่อย่างสมถะ ไม่คบหากับสิ่งที่เป็น
อบายมุข ยึดมั่นในศีลธรรม ให้ความรัก ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มกำลัง เป็นต้น
กล่าวคือ ให้เขาได้สัมผัสถึง “ความดี” ในตัวบุคคลและเชื่อว่าจะเป็นช่องทางให้เขา
ได้สัมผัสกับพระเจ้าผ่านบุคคลนั้นได้

ผู้ประสบภัยรายหนึ่งจากบ้านน้ำเค็มซึ่งได้รับเชื่อในศาสนาคริสต์ไปเมื่อเร็ว ๆ นี้เล่าว่า
การได้พูดคุย หรือเข้าร่วมสวดนมัสการกับคนเหล่านี้ โดยเฉพาะในช่วงแรกหลังภัย
พิบัติทำให้ตนรู้สึกสบายใจ สงบใจ มีกำลังใจ ได้รับการปลอบโยน ได้รับฟังสิ่งดีๆ
ทำให้จิตใจสงบขึ้น ในที่สุดจึงตัดสินใจเข้านับถือศาสนาคริสต์

ได้รับความช่วยเหลือตรงจุด เห็นผล และรวดเร็ว

ความช่วยเหลือขององค์กรด้านศาสนาเหล่านี้ มักเข้ามาเติมเต็มช่องว่างของการ
ช่วยเหลือ ที่ตกหล่นโดยภาครัฐ หรือจากองค์กรพัฒนาอื่นๆ และเนื่องจากเงิน
ช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นเงินบริจาคจากศาสนิกชนทั้งในและนอกประเทศซึ่งไม่ต้อง
มีเงื่อนไขในการอนุมัติใช้เงินหลายขั้นตอน หากผู้ประสบภัยนั้นเข้าเกณฑ์ที่จะได้รับ
ความช่วยเหลือ การช่วยเหลือก็จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อนึ่งอาสาสมัครที่หมุนเวียน
กันมาทำงานให้กับองค์กรเหล่านี้ก็มีมากมายจิตใจที่เสียสละที่จะทำงานให้เต็มที่ ทำ
ให้ความช่วยเหลือสามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว

หญิงชาวอเมริกัน บ้านน้ำเค็มที่มีสามีป่วยเรื้อรังมาตั้งแต่ก่อนเกิดสึนามิ กล่าวว่า
“เมื่อก่อนนี้สามีมีอาการชักตลอด กินยาก็ไม่หาย ตอนอยู่ศูนย์พักพิงบางม่วง พาไป
พบพวกคริสต์ที่เดินเท้าขลุ่ยห่มอุญปุณ ได้ยามากิน สามีดีขึ้น รวมทั้งเรื่องอื่นๆ
ของครอบครัวก็เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกมากขึ้น... ตอนนี้อยู่ที่ศูนย์ช่วยเหลือพระเจ้าสุดชีวิต”
หรือผู้ป่วยโรคหอบเรื้อรังคนหนึ่งซึ่งเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ไปเมื่อไม่นาน
ได้กล่าวว่า ตนโชคดีที่ได้พบกับทางสว่างแห่งชีวิตทั้งยังทำให้อาการป่วยที่มีมานาน
ทุเลาลงด้วย หรือหญิงชาวไทยฐานะร่ำรวยที่บ้านบางสักที่สูญเสียบ้านและทรัพย์สิน
ไปเป็นจำนวนมากจากภัยพิบัติครั้งนี้ ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐเรื่องที่อยู่อาศัย
เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะช่วงหลังเกิดสึนามิเธอและครอบครัวไม่ได้ไปพักใน
ศูนย์พักพิงแต่ไปอาศัยอยู่กับญาติแทน ต่อมามูลนิธิพระเมตตาได้เข้ามาให้ความ
ช่วยเหลือ ด้วยการสร้างบ้านให้ 1 หลัง โดยไม่มีการเชิญชวนให้เปลี่ยนศาสนาเลย

ทำให้ปัจจุบันสามารถกลับมาเปิดร้านค้าขายเล็กๆน้อยๆได้อีก หญิงผู้นี้กล่าวว่า “พวกเขาดีมาก ไม่ได้มาชวนเปลี่ยนศาสนาอะไรเลย มาทำบ้านให้ ทำเสร็จก็ไป ถ้าตัวเปล่าๆ อาจเข้าศาสนากับเขาเหมือนกัน แต่นี่พ่อแม่ยังอยู่ สามี ลูก ก็ไม่รู้พวกเขาจะว้ายังไง”

ผลกระทบด้านลบ

การเสียโอกาสในการรับความช่วยเหลือ

การรับความช่วยเหลือในช่วงแรกหลังประสบภัยสึนามิใหม่ๆนั้นเป็นไปได้เป็นอย่างดี ผู้ประสบภัยสามารถรับความช่วยเหลือจากทุกแหล่งที่เข้ามาโดยไม่มีเวลากังวลถึงผลพวงที่อาจตามมาเพราะการช่วยเหลือในช่วงนั้นเป็นแบบให้เปล่าแทบทั้งหมด ต่อมาเมื่อพ้นระยะวิกฤตแล้ว แนวทางการให้ความช่วยเหลือจากแหล่งต่างๆจะแตกต่างกันออกไปดังกล่าวแล้วข้างต้น

แม้ผู้ประสบภัยส่วนหนึ่งที่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรด้านศาสนาจะมีความประทับใจในความช่วยเหลือที่รวดเร็วและตรงจุดดังกล่าวแล้วข้างต้น แต่ก็มีผู้ประสบภัยอีกจำนวนหนึ่งที่อาจใช้ประสบการณ์เก่าจากคำบอกเล่าของเพื่อนบ้านหรือการคาดเดาเอาเองของผู้ประสบภัย ที่เชื่อว่าความช่วยเหลือจากองค์กรด้านศาสนานั้นมีความมุ่งหวังที่จะให้ผู้รับความช่วยเหลือเปลี่ยนศาสนา แม้จะไม่ใช่เป็นข้อเสนอการให้ความช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไขในทันทีก็ตาม แต่พวกเขาคิดว่าหากรับความช่วยเหลือจากเขามากๆเข้า วันหนึ่งภายหน้าหากองค์กรเหล่านั้นเชิญชวนให้ตนรับเชื่อในศาสนานั้น ตนจะลำบากใจที่จะปฏิเสธ ทำให้ไม่ต้องการแสดงตนเพื่อขอรับความช่วยเหลือ เป็นการเสียโอกาสไปต่างๆที่ตนเข้าเกณฑ์ที่จะได้รับความช่วยเหลือ เช่น หญิงชราชาวมอแกนผู้หนึ่งแห่งบ้านทับตะวัน เล่าว่า “พวกนั้นมาหาป้าเรื่อยๆ เอาผ้าถุงมาให้บ้าง เอาเงินมาให้สำหรับซื้อกับข้าวบ้าง ทีละ 100 -200 บาท แรกๆ ป้าก็เอา แต่ตอนหลัง กลัวเขาชวนเปลี่ยนศาสนา เมื่อเขาถามว่าขาดเหลืออะไร เลยบอกเขาไปว่าไม่มีขาดอะไร ทั้งๆ ที่ตอนนั้นไม่มีเงินซักบาท”

ความรู้สึกลังเล ไม่แน่ใจที่จะไปขอรับความช่วยเหลือจากองค์กรด้านศาสนา โดยเฉพาะในช่วงแรกนี้ ยืนยันได้จากผู้ปฏิบัติงานคนหนึ่งในหน่วยรักษาพยาบาล

ของมูลนิธินิศาสนาคริสต์ที่ให้การดูแลด้านสุขภาพกับชุมชนมาตั้งแต่อยู่ในศูนย์พักพิงช่วงหลังสิ้นปี ที่ว่า “คอนแรกแปลกใจว่า ทำไมคนป่วยมาหาน้อยจัง”

ภาวะกระอักกระอ่วนใจที่จะแสดงตนเพื่อขอรับความช่วยเหลือนี้ พบมากในกลุ่มชาวมอแกน โดยเฉพาะในคนสูงอายุเพราะชนกลุ่มนี้ยึดมั่นในการนับถือผีบรรพบุรุษ ที่เรียกว่า “ตา-ยาย” ทุกๆ ปีระหว่างเดือน 4 ถึงเดือน 6 มอแกนทุกคนครอบครัวจะทำพิธีไหว้ตา-ยาย เพื่อขอให้ปกปักษ์รักษาตนและครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข หากปีใดไม่ได้ทำพิธีนี้อาจถูกตา-ยายลงโทษทำให้ลูกหลานเจ็บป่วยได้ ความเชื่อเรื่องการนับถือตา-ยายนี้ ผังรากลึกในชนชาวมอแกนไม่เพียงคนสูงอายุเท่านั้น หากรวมถึงกลุ่มเยาวชนด้วย ในร้านกาแฟที่บ้านทับตะวัน เยาวชนได้แขวนผ้าบาติกประดับร้านไว้ผืนหนึ่ง เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับตา-ยายของชาวมอแกนที่เห็นว่า “ศาลพ่อตาสามพัน เป็นที่นับถือของชาวมอแกนทับตะวัน พ่อตาสามพัน มี 3 คน คือ (1) พ่อตาสัมพันธ์ (2) พ่อตาคูหอ (3) พ่อตาทาหมอ”

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวมอแกนยอมรับการเปลี่ยนศาสนาไม่ได้ คือเกรงว่าต้องเปลี่ยนวิธีการทำพิธีหากผู้รับเชื่อนั้นเสียชีวิต กล่าวคือไม่สามารถทำพิธีทางพุทธได้ต่อไปแม้ลูกหลานของผู้เสียชีวิตที่รับเชื่อนั้นจะยังนับถือศาสนาพุทธอยู่ก็ตาม ทำให้เกิดความกังวลว่าจะไม่ได้พบกับลูกหลานในวาระสุดท้ายของชีวิต แต่ข้อมูลนี้ก็กลับแตกต่างจากที่ได้จากการสัมภาษณ์หญิงคนไทยที่บ้านน้ำเค็มซึ่งเปลี่ยนศาสนาไปแล้ว ที่กล่าวว่า “ก่อนฉันเปลี่ยน ฉันไปร่วมร้องเพลงในโบสถ์หลายครั้ง ได้พบกับคนไทยคนอื่นๆ ที่เปลี่ยนศาสนามานานแล้ว ที่มาจากที่อื่นๆ ฉันไปแอบถามเขามาหมดแล้ว เรื่องทำศพ พวกเขาบอกว่า ทำได้เหมือนเดิม เพียงแต่เรื่องค่ายุทธข้อมืออะไรนี้ ต้องเอาออก”

เหตุผลประการต่อมาที่ทำให้ผู้ประสบภัยส่วนใหญ่ที่ได้สัมภาษณ์ ไม่ต้องการเปลี่ยนศาสนา คือเกรงว่าตนต้องละทิ้งสิ่งที่เคยนับถือหรือใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอื่นๆ เช่น ต้องเอาหิ้งพระที่บ้านออกจากบ้าน ห้ามแขวนพระ ต้องตัดค่ายุทธข้อมือที่ผูกข้อมือออก เป็นต้น ประการสุดท้าย การเรียกร้องที่ต้องไปร่วมนมัสการที่โบสถ์แทบทุกวันหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ทำให้ผู้ประสบภัยรู้สึกที่ไม่สะดวกเพราะต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว

เป็นที่น่าสังเกตว่ามอแกนบ้านทับตะวันและทุ่งว้ายังยึดมั่นในวัฒนธรรม ประเพณี คั้งเดิม เช่น การนับถือตา-ยาย หรือการไปรับทาน¹จากพุทธศาสนิกชนทุกวันพระ ทั้งนี้เพราะมอแกนทั้ง 2 ชุมชนนี้ ยังเกาะกลุ่มกันเหนียวแน่น อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีแต่ชาวมอแกนเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งมีแต่งงานกับชาวมอแกนด้วยกันเอง ทั้งที่มาจากชุมชนเดียวกันและจากชุมชนอื่น ขณะที่ชาวมอแกนบ้านน้ำเต้มนั้น จำนวนหนึ่งแต่งงานกับชาวไทยพุทธแล้วและการอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกับชาวไทย โดยที่ชาวมอแกนมีจำนวนน้อยกว่าชาวไทย ทำให้ความเข้มข้นของการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีแบบมอแกนเจือจางลงไป

การถูกกีดกันจากสังคม

ผู้ประสพภัยที่ขอรับความช่วยเหลือจากองค์กรด้านศาสนานั้น มักเป็นผู้ที่ตกหล่นจากการช่วยเหลือของรัฐ โดยเฉพาะเรื่องที่อยู่อาศัย และไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ไปไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดเหตุผลหนึ่งก็ตาม การได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรด้านศาสนา โดยเฉพาะความช่วยเหลือที่เป็นเรื่องใหญ่ๆ เช่น เรื่องที่อยู่อาศัยทำให้คนเหล่านี้ถูกจับตามองจากเพื่อนบ้านหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ากำลังละทิ้งศาสนาเดิม ทั้งๆที่บางกรณีภายในจิตใจของคนเหล่านี้ อาจยังมีภาวะความขัดแย้ง ไม่ได้ต้องการเปลี่ยนศาสนาหรือกำลังตัดสินใจอยู่ ภาวะเช่นนี้ทำให้คนที่ถูกกีดกันทางสังคมเหล่านี้ยังเกิดความโดดเดี่ยวทางความรู้สึก ซึ่งยิ่งกลายป็นปัจจัยผลักดันให้พวกเขาเริ่มเชื่อในศาสนานั้นๆเร็วยิ่งขึ้น โดยไม่ได้มีเวลาใคร่ครวญอย่างรอบคอบหรือมีโอกาสในการสอบถามข้อมูลที่ตนค้างคาใจอยู่ เช่น กรณีหญิงชาวไทยที่บ้านน้ำเต้มนั่งที่กล่าวแล้วข้างต้น จากการสัมภาษณ์ ผู้ประสพภัยรายหนึ่งที่บ้านทับตะวันซึ่งเพิ่งได้รับความช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยจากองค์กรด้านศาสนาองค์กรหนึ่งกล่าวว่า “ตอนนี้ไม่ค่อยได้ไปนั่งบ้านใคร ไม่อยากพูดกับใคร วันๆ อยู่ที่บ้านนี่แหละ” ซึ่งกรณีนี้ เขายังไม่นิยามตนเองว่าได้เปลี่ยนศาสนา

---

¹ มอแกนเรียกประเพณีนี้ว่า “**ขอบุญ**” เป็นการไปรับของบริจาค ที่อาจเป็นอาหาร เสื้อผ้า หรือเงิน จากชาวพุทธที่มาทำบุญที่วัดในเทศกาลเดือนสิบ โดยชาวมอแกนเชื่อว่าหากไม่ไปรับบุญนี้ ตายาย (บรรพบุรุษ) จะสาปแช่งให้เจ็บป่วยหรือไม่มีความสุข ทั้งยังเป็นโอกาสให้ได้พบปะชาวมอแกนจากที่อื่นด้วย เพราะในวันดังกล่าวชาวมอแกนทุกที่ ต้องมาขอบุญเหมือนกันหมด

แล้วด้วยซ้ำ แต่กลับรู้สึกว่าการได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรคริสต์ ทำให้ถูกตั้งคำถามด้วยสายตาจากเพื่อนบ้านบางส่วนแล้ว

5. (2) ระดับครอบครัว

ผลกระทบด้านบวก

ผลกระทบด้านบวกในระดับครอบครัวคล้ายๆกับข้อดีในระดับบุคคล คือเป็นที่พึ่งทางใจของครอบครัว และการได้รับความช่วยเหลือที่ตรงจุดและรวดเร็ว

ผลกระทบด้านลบ

แนวโน้มของการเกิดความขัดแย้งภายในวงศ์ญาติ

ดังกล่าวข้างต้นแล้วว่าชุมชนมอแกนเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ และการเกาะเกี่ยวกันระหว่างสมาชิกในชุมชนสูง วัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่า “ตา-ยาย” นั้น เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่แสดงถึงการร่วมตระกูลเดียวกันในแต่ละปีจึงมีการประกอบพิธีไหว้ตา-ยายครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจทำร่วมกันหลายครอบครัวในหมู่เครือญาติสายตระกูลเดียวกันหรือทำแยกกันเป็นรายครอบครัวตามสะดวกก็ได้ เมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งในสายตระกูลเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น และต้องเลิกพิธีไหว้ตา-ยายนี้ ทำให้สมาชิกคนอื่นๆ ที่เหลือในสายตระกูลที่ยังยึดมั่นกับระบบนับถือตา-ยาย รู้สึกไม่สบายใจ เกรงว่าตา-ยายจะลงโทษครอบครัวหรือคนที่เปลี่ยนศาสนานั้น ดังที่หญิงชราชาวมอแกนคนหนึ่ง แห่งบ้านทับตะวัน ที่เคยถูกชักจูงให้เปลี่ยนศาสนา กล่าวว่า การเปลี่ยนศาสนาต้องปรึกษากับลูกหลานก่อน แต่คนอื่นจะเปลี่ยนก็ตามใจ หากโดนตายายแซง แก่ไม่เกี่ยวข้อง ส่วนตัวแก่นั้น แก่ไม่เอาด้วย เพราะแกยังนับถือตา-ยายอยู่

ผู้ประสบภัยจำนวนหนึ่งอยู่ในภาวะลังเล เมื่อถูกชักชวนให้เปลี่ยนศาสนา กล่าวว่า “ตอนนี้ไม่เข้า ถ้าต่อไปไม่มีพ่อแล้ว ไม่แน่ อาจเข้า..... ถ้าญาติๆ เข้า ก็ไม่ว่า แล้วแต่เขา” แสดงว่า คนเหล่านี้กังวลว่าอาจมีการไม่เห็นด้วยจากพ่อแม่หรือเครือญาติในเรื่องการเปลี่ยนศาสนา จึงไม่ต้องการสร้างความขัดแย้งขึ้น โดยชะลอการตัดสินใจออกไปก่อน กล่าวโดยสรุป ผลจากการศึกษาไม่พบการขัดแย้งรุนแรงในวงศ์ญาติ

เรื่องการเปลี่ยนศาสนาเพราะหากคนใดรู้สึกถึงการไม่เห็นด้วยของวงศ์ญาติ โดยเฉพาะที่เป็นญาติผู้ใหญ่ เขาก็จะชะลอการตัดสินใจในการเปลี่ยนศาสนาออกไปก่อน

5. (3) ระดับชุมชน

ผลกระทบด้านบวก

ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

กว่าชวปีผ่านไปหลังจากการเกิดภัยพิบัติสึนามิ องค์กรด้านศาสนาบางองค์กรที่ยังทำงานอยู่ในพื้นที่เริ่มปรับเปลี่ยนตนเองมาให้ความช่วยเหลือที่เป็นโครงการระยะยาวขึ้น เช่นการพัฒนาอาชีพ การให้กู้ยืมเงิน โดยไม่คิดดอกเบี้ยเพื่อประกอบอาชีพ และส่งเสริมการออมควบคู่กันไปด้วย รวมทั้งการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชน แต่เนื่องจากองค์กรเหล่านี้ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้ความช่วยเหลือ จากการบรรเทาทุกข์ไปสู่การพัฒนาชุมชน และกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาเรื่องความทับซ้อนของพื้นที่ที่ให้ความช่วยเหลือกับองค์กรพัฒนาอื่นๆ ด้วย การศึกษานี้ จึงยังไม่สามารถประเมินผลกระทบในประเด็นนี้ได้มากนัก

ผลกระทบด้านลบ

ผลกระทบด้านลบในระดับชุมชนนั้น จากการศึกษายังไม่ปรากฏรูปธรรมชัดเจน การนำเสนอต่อไปนี้จะ เป็นเพียงการคาดการณ์ถึงแนวโน้มที่อาจเกิดในอนาคตเท่านั้น

ระบบการปกครองตามธรรมชาติในชุมชนได้รับความกระทบกระเทือน

ในชุมชนกึ่งดั้งเดิม เช่น ชวมอแกน ระบบการปกครองที่ไม่เป็นทางการของชุมชนมักเป็นที่พึ่งในการแก้ปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ในชุมชน รวมทั้งยึดเหนี่ยวสมาชิกในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน ระบบที่ไม่เป็นทางการนี้ยังทำหน้าที่สร้างระบบคุณค่าให้คนรุ่นหลัง ได้ยึดปฏิบัติ เป็นแนวทางการดำรงชีวิต ระบบเหล่านี้มักมีผู้นำที่เป็นคนสูงอายุในชุมชนและสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ในชุมชนหนึ่งๆ มักมีผู้นำที่โดดเด่นคนหนึ่งที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณด้วย ซึ่งเป็นที่นับถือของสมาชิกในชุมชน โดย

ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น การทำพิธีไหว้ตา-ยาย ซึ่งต้องทำกัน
ทุกครอบครัว หรือทุกสายเครือญาติ และทำทุกปี

ระบบสนับสนุนทางสังคมจะดำรงอยู่ได้ ต้องมีคนนำไปประพุดิ ปฏิบัติ และผลิต
ซ้ำระบบความเชื่อเหล่านั้น หากมีเหตุการณ์ให้ต้องลดจำนวนคนที่ยึดถือระบบนั้น
ลง ระบบนั้นก็อ่อนแอ คนที่เหลือที่ยังประพุดิ ปฏิบัติอยู่จะเกิดความว้าเหว เป็น
วิกฤตทางจิตใจในช่วงรอยต่อที่ชุมชนหรือสังคมยังไม่มีระบบอื่นมาแทนที่

เมื่อสมาชิกในชุมชนเปลี่ยนแนวทางการเชื่อและต้องละทิ้งความเชื่อเดิม โดย
สิ้นเชิง ทำให้บทบาทหน้าที่ของผู้นำตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆ ลด
ความสำคัญลง ความสำคัญของผู้นำเหล่านั้นในเรื่องทางสังคมอื่นๆ ก็ลดลงด้วย อาจ
นำไปสู่การแตกสลายของความเป็นชุมชนในที่สุด

เกิดความแตกแยกในชุมชน

ดังกล่าวแล้วว่า องค์กรด้านศาสนาเหล่านี้ มักเข้าไปให้ความช่วยเหลือที่เป็นการเติม
เต็มช่องว่างการให้ความช่วยเหลือจากส่วนอื่นๆ ซึ่งมักหมายถึงผู้ด้อยโอกาสลำดับ
ท้ายๆ ของชุมชนนั่นเอง เมื่อเลือกช่วยคนเหล่านี้ ในขณะที่ยังมีผู้ด้อยโอกาสคนอื่นๆ
อีกที่อาจลำบากพอๆ กันแต่ไม่ได้รับเลือก อาจเป็นสาเหตุให้คนในชุมชนที่ไม่ได้รับ
เลือกรู้สึก “เป็นอื่น” กับคนที่ได้รับความช่วยเหลือ และตั้งข้อสงสัยว่าคงต้องเข้ารับ
เชื่อในศาสนาตามองค์กรนั้นๆ จึงจะได้รับความช่วยเหลือเหมือนที่เพื่อนบ้านได้รับ

การเปลี่ยนศาสนาไปเป็นศาสนาอื่นๆ นั้น มักมีข้อปฏิบัติที่เข้มงวดกว่าศาสนาพุทธ
หรือการนับถือบรรพบุรุษที่คนส่วนใหญ่นับถืออยู่ ทำให้สมาชิกอื่นๆ ในชุมชนเกิด
ความไม่แน่ใจว่าจะต้องปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ที่เปลี่ยนศาสนา
เหล่านั้นหรือไม่ เช่น ไม่กล้าเชิญเพื่อนบ้านที่เปลี่ยนศาสนาแล้ว ไปงานแต่งงาน
เพราะไม่แน่ใจว่าเขาจะยังไปร่วมงานที่อาจมีพิธีกรรมทางพุทธอยู่ด้วยได้หรือไม่
หรือแม้แต่คนที่เปลี่ยนศาสนาแล้วบางคน ก็ไม่แน่ใจว่าตนยังสามารถไปร่วมงาน
บุญของเพื่อนบ้านคนละศาสนาได้หรือไม่ แต่บางคนที่เปลี่ยนศาสนาโดยหาข้อมูล
มาอย่างพอเพียงก็พบว่าตนไม่มีความลำบากใจในการจัดความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
และยินดีอธิบายให้เพื่อนบ้านได้เข้าใจว่าตนทำอะไรได้บ้าง หรือทำอะไรไม่ได้บ้าง

จะเห็นได้ว่าผลกระทบเชิงสังคมและวัฒนธรรมระดับต่างๆ ที่เกิดจากการให้ความช่วยเหลือขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเท่านั้น มีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ คำถามคือ ทำอย่างไรองค์กรและความช่วยเหลือเหล่านั้น จึงจะเกิดผลในทางสร้างสรรค์ รวมทั้งสร้างโอกาสการพัฒนาของบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้กับผู้ประสบภัยให้ได้มากที่สุด

6. รูปและข้อเสนอแนะ

ทุกศาสนาล้วนมีคำสอนที่มุ่งเป้าไปที่สิ่งเดียวกัน คือ สอนให้คนเป็นคนดี การที่คนๆ หนึ่งจะเลือกยึดมั่นอยู่กับศาสนาใด หรือต้องการเปลี่ยนแปลงศาสนา ล้วนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่นเดียวกับการที่คนเราจะเผยแพร่สิ่งที่ตนเชื่อและศรัทธา สิ่งที่ดีที่ตนได้พบแล้วทำให้เกิดความสุขแก่ตนเองให้กับผู้อื่น อันเป็นการแสดงออกถึงเมตตาธรรมที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนั้น เป็นสิ่งดีที่น่ายกย่อง เพียงแต่ต้องกระทำด้วยความเข้าใจว่าสิ่งที่ตนพยายามทำซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความหวังดีที่อยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์นั้น อาจทำให้เกิดผลกระทบอื่นๆ ต่อคนเหล่านั้นได้อย่างไรบ้าง

ในการเลือกนับถือศาสนาซึ่งถึงที่สุดแล้วเป็นสรวงแห่งชีวิตมนุษย์ ทุกคนจึงควรได้กระทำบนพื้นฐานแห่งความพร้อมทั้งด้านข้อมูล เสรีภาพในการต่อรอง และสภาวะที่พร้อมจะเลือกได้ด้วยตนเองในเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งยวดต่อชีวิต ขณะเดียวกันบริบทที่แวดล้อมในชุมชนและสังคมนั้น ๆ ควรต้องโอบเอื้อให้คนได้มีโอกาสตัดสินใจเลือกทางในการดำเนินชีวิตของตนอย่างรู้ตัวทั่วพร้อมมากกว่าการถูกสถานการณ์ลากพาไป

การศึกษานี้ จึงมีข้อเสนอบางประการ เพื่อให้ชุมชนผู้ประสบภัยได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเข้าไปให้ความช่วยเหลือขององค์กรต่างๆ ในพื้นที่ประสบภัย

1. องค์กรหรือหน่วยงานด้านศาสนาต่างๆ ควรแสดงจุดยืนของการไปให้ความช่วยเหลือที่ชัดเจน และต้องสื่อสารกับผู้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งองค์กรพัฒนาอื่นๆ ในพื้นที่ ว่าการรับความช่วยเหลือไม่ได้สัมพันธ์กับการต้องเปลี่ยนศาสนา พร้อมๆ ไปกับต้องทำความเข้าใจกับสาธารณชนว่า หากมีผู้ประสงค์จะเปลี่ยน

ศาสนาเนื่องจากได้สัมผัสกับความสุข ความดีงาม ตามแนวความเชื่อใหม่ ก็ไม่ใช่สิ่งที่จะต้องต่อต้านหรือรังเกียจ

2. สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการความช่วยเหลือที่ได้รับ ให้ชุมชนสามารถรับความช่วยเหลืออย่างสามารถที่จะต่อรองได้ นั่นคือ การลดภาวะ “การพึ่งพิง” องค์กรภายนอก โดยเฉพาะในเรื่องการตัดสินใจซึ่งแม้เป็นเรื่องยากและเป็นโจทย์ใหญ่เสมอมาของการพัฒนาชุมชน แต่ก็ประเด็นที่มีความสำคัญมาก เพราะนั่นคือการพัฒนาที่ไม่เพียงช่วยเหลือเรื่องวัตถุแก่คนด้อยโอกาส หากเป็นการปลดปล่อยคนออกจากการครอบงำจากระบบอุปถัมภ์อย่างแท้จริง และช่วยให้เขาสามารถยืนได้ด้วยตัวเอง
3. ทบทวนบทบาทของพุทธศาสนากับสังคมไทย ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่าทุกศาสนาเกิดขึ้นมาเพื่อยังประโยชน์ทั้งด้านจิตใจและด้านสังคมของมนุษย์ การที่บทบาทของศาสนาพุทธในปัจจุบันเกี่ยวกับสังคมลดน้อยลงไปนั้น เป็นเรื่องที่ควรจะมีการทบทวนและฟื้นฟูกันอย่างจริงจัง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมที่นับวันจะเปราะบางกับปัญหาต่างๆที่โถมเข้ามากระทบอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในยุคโลกาภิวัตน์นี้

7.ภาคผนวก

7.1 บรรณานุกรม

สนธิ สมักรการ (2539) “ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย วิเคราะห์เชิงสังคม – มานุษยวิทยา”: โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ

จินดา จันทร์แก้ว (2532) “ศาสนาปัจจุบัน”: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ

www.bangkokpost.net/tsunami1yearon/03-village.html

7.2 รายชื่อหน่วยงาน หรือกลุ่มองค์กรด้านศาสนาที่ให้ข้อมูล

1. มูลนิธิแคทอลิก สุราษฎร์ธานี
2. มูลนิธินักบุญคามิลโล แห่งประเทศไทย
3. กลุ่มคริสต์เตียนจากโบสถ์คริสต์ อ. เมือง จ. พังงา
4. องค์การสยามแคร์

จำนวนกลุ่มหรือคนที่ทำการสัมภาษณ์ (ไม่ประสงค์ออกนาม)

1. สันทนากลุ่มชาวบ้าน 2 กลุ่ม ที่บ้านน้ำเค็ม รวมจำนวนคน 9 คน
2. สัมภาษณ์ถึงโครงสร้างชาวบ้าน 15 คน จาก 3 หมู่บ้านเป้าหมาย (บ้านทุ่งว่า 2 คน, บ้านทับตะวัน 3 คน, และ บ้านน้ำเค็ม 10 คน)
3. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรสยามแคร์ 2 คน
4. สัมภาษณ์บาทหลวงและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานกับหน่วยงานหรือกลุ่มด้านศาสนา 3 คน
5. เนื่องจากมูลนิธิพรเมตตา ได้เสร็จสิ้นภารกิจการสร้างบ้านให้ผู้ประสบภัยในพื้นที่ไปแล้ว จึงได้สัมภาษณ์ผู้รับความช่วยเหลือ 1 ครอบครัวที่บ้านบางสัก ต. บางม่วง อ. ตะกั่วป่า

8. บทความสมทบ

“แฉม” ดาบสองคมของวัฒนธรรมมอแกน

โดย สำเริง เชยชื่นจิตร

“แฉม” หรือแสมหรือไซแอม มาจากคำว่า Siam หรือสยามนั่นเอง เป็นคำที่ชาวมอแกน-มอแกลนใช้เรียกคนไทย คนนอกหรือคนจากในเมือง ที่เข้าไปในชุมชนมอแกน จากอดีตที่มอแกนได้รอนแรมกลางทะเลกว้างกับเรือกำบัง การติดต่อพบปะกับผู้คนภายนอกเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก แต่หลังจากโลกได้เชื่อมโยงสายใยทางสังคม ให้ผู้คนเดินทางมากขึ้น การไปมาหาสู่ระหว่างคนไทยหรือ แฉมกับชาวมอแกนก็มีบ่อยขึ้น ทั้งพ่อค้า ตังเก ข้าราชการ นักวิจัย นักพัฒนา รวมทั้งนักท่องเที่ยว เมื่อผู้คนเดินทาง สินค้าถูกเคลื่อนย้าย วัฒนธรรมก็เริ่มเปลี่ยนแปลง

เกาะเหลานอก เป็นเกาะเล็กๆที่ตั้งอยู่ห่างจากท่าเรือสะพานปลา อ.เมือง จ.ระนอง เดินทางด้วยเรือหางยาวแค่เพียงครึ่งชั่วโมงก็ถึง ทำให้การติดต่อการไปมาหาสู่ระหว่างแฉมกับมอแกนที่นี้ดูเป็นเรื่องปกติ ที่เกาะสุรินทร์ ซึ่งอยู่ห่างไกลจากชายฝั่งมาก ในอดีตการติดต่อสื่อสารพบปะกับแฉมนานๆจะมีสักครั้ง แต่พอครั้งการท่องเที่ยวเดินทางเข้าไป อุทยานแห่งชาติเข้าไปตั้ง แฉมและชาวต่างชาติก็ทะยอยกันเข้าไป ในนามของนักท่องเที่ยว ข้าราชการป่าไม้ พ่อค้า เล้าแก่ เจ้าของรีสอร์ท รวมทั้งนายทุนเจ้าของกิจการต่างๆ สร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิถีความเป็นอยู่ การทำมาหากิน จากกินปลาที่มากินบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป จากกินเนื้อกินมันในป่าก็มากินขนมในถุงสีน้ำตาลสวย

ทางด้านหมู่บ้านทับตะวัน อ.ตะกั่วป่า และบ้านทับปลา อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา ที่นั่น การติดต่อสื่อสารและทำงานร่วมกับแฉมเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยทำเหมืองแร่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวมอแกลนจึงปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตหลายอย่าง ทั้งการผลิต การกินอยู่ การแต่งกาย จากที่เคยออกเรือหาปลากลางทะเล ก็ไปรับจ้างก่อสร้างบนตึกสูงๆ จากจุดแรกกลางทะเล ก็ไปทำสวนยางบนภูเขา การแต่งกายก็มีคิซิมีสั้นมากขึ้น แตกต่างจากเด็กๆที่เกาะเหลาและเกาะสุรินทร์ที่หลายคนยังไม่ใส่เสื้อผ้า

หลังจากกระแสคลื่นยักษ์พัดผ่าน กระแสคลื่นความช่วยเหลือก็ได้ถาโถมเข้ามา ทั้งการช่วยเหลือเฉพาะหน้า การบำบัดฟื้นฟู การจ่ายเงินทดแทน การสงเคราะห์ด้วยทุนต่างๆ จากองค์กร หน่วยงาน มูลนิธิ สถาบัน ทั้งของต่างชาติและของแฉม ก็หลั่งไหลกันเข้ามาจนบางครั้งแทบบ่าล้นบนริมฝั่งอันค้ำมัน และบางครั้งก็ยังไม่ถึงอีกบางกลุ่มที่ตกหล่น อย่งไรก็ตามแฉมเหล่านั้น ทั้งที่เป็นนักพัฒนา อาสาสมัคร นักบุญ ผู้บริจาค นักวิจัย นักฟื้นฟู แฉมเหล่านี้มาจากทั่วสารทิศของเมืองไทย และอีกหลายองค์กรที่เป็นชาวต่างชาติ เขาทั้งหลายล้วนแล้วแต่หวังดี มีจิตใจเมตตา หวังมาทำเพื่อพี่น้องผู้ประสบภัย แต่รากเหง้าทางวัฒนธรรมบางอย่าง ที่ซับซ้อนและบางครั้งภาษาพูดของชาวมอแกนเองก็ยากเกินกว่าจะทำความเข้าใจ ในระยะเวลาที่สั้นๆ ในขณะที่การช่วยเหลือการฟื้นฟูต้องเร่งรีบ จึงเกิดบทเรียนประสบการณ์หลากหลาย บางอย่างได้เปลี่ยนวิถีความเป็นอยู่ จากที่พอลู่พอกิน ชยันอดทน มาเป็นพุ่มเฟือย รอแต่ขอรับการช่วยเหลือ แต่บางกลุ่มก็สามารถยืนหยัดฟื้นตัวเองด้วยตัวเอง ซึ่งมีไม่มกรายนัก

แฉมบางคนทำงานพัฒนาชุมชน จากการอยู่บนเกาะเป็นเวลานานจึงเห็นช่องเปิดร้านค้านำสินค้าพุ่มเฟือยและมอมเมา ทั้งเหล้า เบียร์ บุหรี่ เครื่องดื่มบำรุงกำลัง ขนม คุกกี้กรอบ ไปขายบนเกาะสร้างนิสัยบริโภคนิยมให้เกิดขึ้นในหมู่พี่น้องมอแกน หลังคลื่นยักษ์แฉมยังเป็นผู้คอยประสานระหว่างผู้ช่วยเหลือกับชาวมอแกน จนบางครั้งเกิดเรื่องราวที่ไม่ค่อยยุติธรรมขึ้นในชุมชนด้วยเหตุที่ได้รับของบริจาคที่ผู้ใจบุญมอบให้ แต่การจัดสรรปันส่วนไม่ลงตัวเพราะชาวบ้านไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมคิดและจัดการ บางทีถึงกับเก็บไว้ขายชาวมอแกนในชุมชน เหตุการณ์ที่เกิดจากการกระทำของแฉม ทำให้เกิดสภาวะน้ำเค็มท่วมปากชาวมอแกน เพราะแฉมคนเก่งประจำหมู่บ้านก็เคยสร้างผลงานที่คอยช่วยเหลือติดต่อประสานงาน ช่วยชุมชนหลายอย่าง รวมทั้งสินค้าจำเป็น เช่นข้าวสารที่ร้านค้าที่มอแกนหลายคนไปซื้อในรูปแบบของสินค้าเชื่อ สร้างพันธะผูกพัน เกินกว่าจะเอ่ยคำใดๆ ได้ มอแกนจึงได้แต่อดทนต่อการถูกกระทำต่อไป

จึงเป็นประเด็นที่ชวนคิดว่าในขณะที่แฉมได้เข้าไปช่วยเหลือชาวมอแกน ในขณะที่ชาวมอแกนก็ยังคงต้องการความช่วยเหลือจากแฉม ซึ่งแฉมเองก็หวังดีที่จะช่วย และนับเป็นสิ่งที่ดีงามที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่คุณภาพของความช่วยเหลือ

จุดเหมาะสมจุดพอเพียงของการให้และรับ การแบ่ง-ปัน จุดนี้จะอยู่ตรงไหน สถานการณ์ไหนควรปรับอย่างไร บางอย่างละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของชาวมอแกน แต่พวกเขาถือค่านที่จะไม่เอ่ยปากบ่น บางครั้งผู้ช่วยเหลือก็สรุปเอาเองว่าเขาขอมรับและพึงพอใจ เวลา สถานการณ์ บทเรียนที่ผ่านมามาช่วยปรับเปลี่ยนวิถี ทั้ง แจมและชาวมอแกนให้เข้าสู่จุดสมดุลได้ตามสภาวะการณ์

การต่อสู้ภายในจิตใจระหว่างศาสนาใหม่กับความเชื่อดั้งเดิม

สมัยบรรพกาลชาวมอแกนได้เคารพนับถือและเชื่อถือในระบบของธรรมชาติ เพราะพวกเขาได้ทำมาหากินแบบพึ่งพาอาศัยกับธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมและ พิธีกรรมต่างๆก็ได้แสดงออกถึงการแสดงความเคารพธรรมชาติและวิถีของ บรรพบุรุษ เช่น ประเพณีลอยเรือ ประเพณีไหว้เสาหล่อ ไปงพิธิไหว้ศาลพ่อตา พิธี ต้าโป๊ะหัวนเด๊ะ เหล่านี้ล้วนแต่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติทั้งสิ้น

หมู่บ้านทับตะวันและทับปลาอ่อนข้างจะเห็นความเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติที่ชัดเจน และหลากหลายกว่า เพราะที่นี่มีทั้งป่าชายเลน ทั้งทุ่งนา ป่าชุมชนบริเวณหมู่บ้าน แต่ที่เกาะเหลาและเกาะสุรินทร์พิธีกรรมจะเกี่ยวข้องกับทะเลมากกว่า แต่สิ่งที่แสดงถึงความเคารพนับถือบรรพบุรุษอย่างศาลพ่อตาที่บ้านเกาะเหลานอก ก็ตั้งเด่นสง่าอยู่ใน ทะเลหน้าหมู่บ้านบ่งบอกถึงความเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถืออย่างชัดเจน

หลังสิ้นศึกคลื่นผ่าน คลื่นความช่วยเหลือเข้ามาแทนที่ ทั้งทางด้านฟื้นฟูจิตใจ บำบัด ฆดเชย มากมายหลายอย่างและในจำนวนนั้นก็มืองค์กรทางด้านศาสนาเข้ามาด้วย ซึ่งส่วนใหญ่รับเงินบริจาคช่วยเหลือจากต่างชาติ เข้ามาช่วยชาวมอแกนหลายทาง ทั้งบ้านพัก เรือ อุปกรณ์ประมงทุนการศึกษา ที่เกาะเหลาเองก็มีโบสถ์เข้าไปตั้งตอน เดือนพฤษภาคม 2548 มีการเข้าโบสถ์ทำพิธีกรรม ร้องเพลง สอนหนังสือ กระทั่งจน ทำพิธีรับศีลเข้าร่วมศาสนา ด้วยเงื่อนไขที่ต้องการความช่วยเหลือแบบให้ไม่เอาคืน ในขณะที่บางองค์กรที่เข้าไปในพื้นที่ช่วยเหลือแบบเก็บคืนครั้งหนึ่งเพื่อนำมา ตั้งเป็นกองทุนหมุนเวียนต่อ ชาวมอแกนบางคนเข้าไปรับศีลนับถือศาสนาใหม่เพื่อ แลกเปลี่ยนกับการรับความช่วยเหลือ บางคนก็รับเพราะอยากเป็นคนที่มีศาสนาที่ ชัดเจน ทางด้านการสอนหนังสือให้แก่เด็กในชุมชนตอนแรกก็ได้รับการยอมรับ เพราะจะทำให้เด็กๆอ่านออกเขียนได้ แต่พอนานวันเข้ากลับกลายเป็นการปลูกฝัง

การนับถือศาสดาด้วยการร้องเพลงมากกว่าการสอนหนังสือแบบที่ควรจะเป็น ชาว มอแกนอีกหลายคนก็ยังต้องการความช่วยเหลือทั้งทางสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านสิทธิมนุษยชน องค์การศาสนาใหม่อาจจะตอบสนองความต้องการในบางเรื่อง ได้ดี โดยเฉพาะเรื่องการบริจาคสิ่งของเครื่องใช้อุปโภค-บริโภคที่จำเป็น เด็กๆหลายคน ได้เสื่อผ้าบริจาคจนมากเกินที่จะใส่ บางทีเสื่อผ้าอาจสร้างความรำคาญเมื่อเขา ต้องเปียกๆแห้งๆสลับกันบ่อยครั้งเมื่อออกไปทะเล

กลางปี2549 มีเจ้าหน้าที่โครงการช่วยเหลือ เข้าไปอยู่ประจำในพื้นที่เกาะเหลาได้เข้าไป สอบถามชาวบ้านว่าเขานับถือศาสนาอะไร บางคนยังตอบว่าเขานับถือตายาย นั่นคือยังเคารพนับถือวิญญาณบรรพบุรุษนั่นเอง พิธีรับศีลเข้าร่วมศาสนาใหม่ผ่านไป เกือบปี แต่ความเข้มแข็งของวิญญาณบรรพบุรุษที่อยู่มายาวนานกว่า ก็ยังคงอยู่ในจิต ได้สำนึกของชาวมอแกน ด้านศาสนาใหม่ก็มีส่วนดีในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตบาง ด้านให้ดีขึ้น ด้านจิตวิญญาณดั้งเดิมก็เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและช่วยปกป้องคุ้มครอง มาเป็นเวลานาน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เร็วและแรง การต่อสู้ภายใน จิตใจของชาวมอแกนระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับศาสนาใหม่ก็ทำให้เขาต้อง อึดอัด ใจมิใช่น้อย บางคนเลือกอย่างใหม่ชัดเจน บางคนก็ยังยึดติดกับสิ่งเก่า แต่การเชื่อม ประสานสิ่งใหม่ให้เข้ากับรากเหง้าและวิถีเก่า ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติแต่เท่าทันกับ สถานการณ์ปัจจุบัน น่าจะเป็นหนทางสู่ความเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมแก่วิถี

บางความขัดแย้งทางความเชื่อจากความช่วยเหลือที่ทับปลา

“มาจากหน่วยงานไหน” เป็นคำถามแรกๆที่ผู้มาเยือนที่บ้านทับปลาจะเจอ ดูเหมือน เป็นเรื่องปกติที่เจ้าบ้านจะถามถึงที่มาที่ไป แต่ลึกๆลงไปกว่านั้น พบว่าเมื่อรู้ว่ามี จากหน่วยงานไหนหรือสายของใคร ก็จะจัดพื้นที่ให้พักได้ถูกต้อง ทั่วๆที่หมู่บ้านก็ ไม่ได้กว้างใหญ่นักแต่พื้นที่ทางความรู้สึกก็ไม่ตรงกัน กลับถูกซ่อนอยู่ในพื้นที่เล็กๆ ของหมู่บ้าน จากการเข้ามาช่วยเหลือขององค์กรหลายสังกัด หลายทฤษฎี หลาย วิธีการและหลายความเชื่อ ผู้คนในหมู่บ้านจึงเกิดการแยกเป็นกลุ่ม ที่ทับปลา ค่อนข้างชัดเจนด้วยกลุ่มที่เกิดจากองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรทางศาสนา ซึ่ง ความช่วยเหลือและเงื่อนไขของทั้งสองฝ่ายไม่ตรงกัน

“เขาช่วยทั้งเรือ อุปกรณ์หาปลา และให้เงินเป็นรายครอบครัวด้วย” ผู้เฒ่าทะเลใน หมู่บ้านเล่าในฟังด้วยน้ำเสียงแผ่วเบา “ในขณะที่เอ็นจีโอ เน้นการรวมกลุ่มช่วยเหลือ กัน” ในหมู่บ้านมีบ้านที่ถูกสร้างใหม่ ลักษณะแตกต่างกันอย่างชัดเจน ที่หน้าบ้านก็ มีตราสัญลักษณ์ของผู้สนับสนุนบ่งบอกอย่างชัดเจน อีกบ้านที่ได้รับการสนับสนุน จากอีกฝ่าย ก็มีป้ายอีกอย่าง โรงเรือน อาคาร ต่างๆที่สร้างขึ้นหลังสิ้นปีแล้วแต่ มีป้ายประกาศรายนามผู้ช่วยเหลืออย่างชัดเจน ประหนึ่งเป็นสิ่งตอกย้ำให้สำนึกใน บุญคุณของผู้ช่วยเหลือ บางองค์กรทางศาสนาก็มีข้อผูกมัดมีเงื่อนไขที่ผิดเพี้ยนไป จากความเชื่อ จารีตประเพณีเก่าๆ แต่เพื่อได้มาซึ่งความช่วยเหลือ หลายคนก็ยินยอม ที่จะปฏิบัติตาม

“เขาได้เงินเยอะ ก็เอาไปซื้อรถปิคอัพ” ผู้เฒ่าเล่าถึงบางคนที่ได้รับเงินสนับสนุนจาก องค์กรศาสนา หลายคนในหมู่บ้านก็อยากได้บ้าง แต่วิถีความคิดความเชื่อเก่าๆช่วย ด้านทานจิตใจเขาไว้ได้ โดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่ก่อนข้างจะปวดร้าวในจิตใจลึก ที่ เห็นลูกหลานเปลี่ยนแปลงความเชื่อไปนับถือศาสดาองค์ใหม่แทนนับถือวิญญาณ บรรพบุรุษ ซึ่งเคยมีมาเนิ่นนาน บางที่ยังไม่สามารถสรุปชัดได้ในวันนี้ว่าสิ่งใหม่จะ ดีกว่าสิ่งเก่า หรือวิถีเก่าจะยังดีกว่าวิถีใหม่ แต่ความสามัคคีของชาวบ้านที่ตั้งสมกัน มากำลังถูก ตัดทอนพลังให้ลดลง เมื่อความคิดความเชื่อของเขาแตกแยก ความ ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ ก็ลดลงด้วย กิจกรรมพัฒนาต่างๆที่ต้องใช้ความร่วมมือ ของคนในชุมชนเป็นหลัก ก็อาจจะไม่ได้มีส่วนร่วมที่เต็มที่

แต่เวลาที่ผ่านไปคงจะช่วยคลี่คลายความรู้สึกขัดแย้ง หรือกลบเกลื่อนความขัดแย้ง เอาไว้ ด้วยความรู้สึกที่เป็นตัวตนของมอغلเลนเข้มข้นกว่า ต่อให้ความศักดิ์สิทธิ์ของ ศาสดาองค์ใด ก็ไม่สามารถเทียบเท่าพลังจิตวิญญาณของมอغلเลนได้ แต่หากวัน หนึ่งความรู้สึกเป็นมอغلเลนลดลง ความขัดแย้งทางความคิดความเชื่อ ก็คงเด่นชัด ขึ้น ยิ่งถ้ามีผู้สนับสนุนที่เป็นฝ่ายอย่างชัดเจน ยิ่งทำให้เกิดรอยร้าวมากขึ้น และอาจ นำไปสู่จุดแตกหักได้ อย่างไรก็ตามพลังของตัวตนคนมอغلเลนที่ฝังรากลึกมาช้านานก็ช่วยยึดเหนี่ยวความรู้สึกที่ดีๆ ของลูกหลานคนรุ่นใหม่ไว้ได้ หาก ตราบใดที่ เขายังรู้จักคุณค่าในรากเหง้าของตัวตน

9. รายชื่อหนังสือที่จะจัดพิมพ์ครั้งต่อไปภายใต้โครงการ Tsunami Aid Watch

โครงการวิจัยระยะสั้น

1. ระบบเตือนภัยสึนามิล่วงหน้า: ข้อสงสัย และ ข้อเท็จจริง
2. ปัญหาที่ดินหลังภัยสึนามิ
3. การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนในแถบชายฝั่งทะเลอันดามัน
4. โครงสร้างการปฏิบัติงานของเครือข่ายความร่วมมือพื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน(SAN) กรณีศึกษาเกี่ยวกับการสร้างบ้านและการฟื้นฟูชุมชน
5. โครงสร้างการปฏิบัติงานของเครือข่ายความร่วมมือพื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน (SAN) กรณีศึกษาเกี่ยวกับการซ่อมเรือและสร้างอู่เรือชุมชน
6. วิถีและความเป็นมาของชาวมอแกน
7. สภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยน: ผลกระทบถาวรจากสึนามิที่มีต่อระบบนิเวศน์ชุมชน

โครงการวิจัยระยะยาว

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการแก้ปัญหาที่ดินในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ
2. วิถีชีวิตชาวมอแกน (ยิปซีทะเล) และ ประสิทธิภาพใช้ที่ดินของชนชาว มอแกน

รายชื่อหนังสือที่ได้จัดพิมพ์ไปแล้วก่อนหน้านี้

1. สึนามิ: การศึกษาการตอบสนองต่อภัยพิบัติในศรีลังกา, พร้อมบทความพิเศษเกี่ยวกับสถานการณ์ใน ประเทศไทย โดย คาร์ล เซกซไนเดอร์, ผู้อำนวยการโครงการTAW จัดพิมพ์โดยความร่วมมือของมูลนิธิไฮน์ริค เบิลด์ Brot für die Welt และ medico international กรกฎาคม 2549
2. สโคปชาร์เตอร์การฟื้นฟูชุมชนสึนามิอย่างยั่งยืน หมายเลข ISBN 978 974 88189 7 9 เรียบเรียงโดยทีมงาน สึนามิ เอค วอทซ์ (TAW) หนึ่งในโครงการของมูลนิธิไฮน์ริค เบิลด์ สำนักงานเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เชียงใหม่ ธันวาคม 2549

3. รูปแบบการเป็นเจ้าของพลังงานทางเลือก: การศึกษาถึงความเป็นไปได้เรื่องพลังงานทางเลือกที่ยั่งยืนของชุมชนที่จะช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านพลังงาน ISBN 978 974 7093 51 3
4. โซฟาร์สัญลักษ์ณ์เพื่อความยุติธรรมในการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติแบบเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือสนับสนุนการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ เรียบเรียงโดยทีมงานโครงการสีนามิ เอค วอทซ์ ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิ ไฮน์ริค เบิลล์สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ISBN 978 974 8266 12 1

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ: พฤศจิกายน 2548 – มกราคม 2551